

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
KRIMINAALÕIGUSE, KRIMINOLOOGIA JA KOGNITIIVSE PSÜHHOLOOGIA
ÕPPETOOL

Ede Lemmats

**MOOTORSÕIDUKI KONFISKEERIMINE KARISTUSSEADUSTIKU §-S 424
SÄTESTATUD TEO KORRAL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: prof. Eerik Kergandberg

Tartu
2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Konfiskeerimise õiguslik olemus	5
1.1. Mittekariistusliku mõjutusvahendi piiritlemine karistusest	5
1.2. Konfiskeerimine kui mittekariistuslik mõjutusvahend	7
1.3. Konfiskeerimise mõiste, eesmärk ja liigid	9
1.3.1. Süüteo toimepanemise vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimine	11
2. Mootorsõiduki konfiskeerimine KarS §-s 424 sätestatud teo korral	14
2.1. KarS §-i 424 tõlgendamine	14
2.1.1. Joobeseisund ja selle tuvastamine	16
2.2. Mootorsõiduk kui konfiskeerimise ese	18
2.3. Mootorsõiduki konfiskeerimise põhiseaduspärasus	21
2.4. Mootorsõiduki konfiskeerimise proportsionaalsus	24
2.5. Varaliste õiguste konfiskeerimine	28
2.5.1. Liisingeseme kasutusõigus	29
2.5.2. Liisingeseme väljaostuõigus	31
2.5.3. Omandireservatsiooniga müügilepinguga seotud sõidukite konfiskeerimine	32
2.6. Ühisomandisse kuuluva mootorsõiduki konfiskeerimine	32
2.7. Mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamine	35
3. Mootorsõidukite konfiskeerimise kohtupraktika KarS §-i 424 teo korral	36
3.1. Kohtulahendite analüüs aastatel 2007-2012	36
3.2. Konfiskeeritud mootorsõidukite realiseerimine	45
Kokkuvõte	49
Summary	52
Kasutatud lühendid	54
Kasutatud materjalid	55
Kasutatud kirjandus.....	55
Kasutatud normatiivmaterjal.....	57
Kasutatud kohtupraktika.....	58
Muud allikad	59
Lisa 1. Kohtulahendite analüüsi lähteandmed	60

Sissejuhatus

Mootorsõiduki joobeseisundis juhtimine kätkeb endas ühte suurimat liiklusprobleemi Eesti ühiskonnas ning seda nii oma esinemissageduse kui ka ohtlikkuse poolest. USA kriminoloog E.S. Brown on defineerinud joobes juhtimist kui vägivalldategu, mida võib nimetada sotsiaalselt aktsepteeritud mõrvamiseks, kuna arvuliselt hukkub igal aastal rohkem inimesi joobes juhtide süül kui tapmiste ja mõrvade tõttu.¹ Kuigi tänaseks on paljudes riikides, sealhulgas ka Eestis², joobes juhtimisega kaasuvad liiklusõnnetused ning neis hukkunute ja vigastatute hulk vähenenud, ei ole see siiski põhjuseks, et kaotada valvsus antud sotsiaalse probleemi üle, kuna jätkuvalt võib pidada mootorsõiduki joobeseisundis juhtimist üheks olulisemaks liiklusõnnetuste riskiteguriks ning seega läbivalt aktuaalseks probleemiks, millega tuleb järjepidevalt tegeleda.

Ka Riigikohus on väljendanud seisukohta, et olukorras, kus aastast aastasse hukkub joobes juhtide süül riigis kümneid ja saab vigastada sadu inimesi, nõuavad positiivse üldpreventsiooni põhimõtted riigipoolset reaktsiooni, mis annaksid õiguse adressaatidele selge signaali sellest, et mootorsõiduki joobeseisundis juhtimine on riigi poolt rangelt karistav õigusrikkumine.³ Selle probleemi vastu võitlemiseks on seadusandja erinevatel ajaperioodidel rakendanud erisugust kriminaalpoliitikat. Nii on tänases ühiskonnas joobes juhtide karistamise efektiivsuse tõstmiseks hakatud kohaldama süütegude toimepanemisel kasutatud mootorsõidukite konfiskeerimist, mille eesmärgiks on seeläbi ühelt poolt tagada liiklusohutus ning teisalt võtta ära joobes juhtidelt võimalus uute süütegude toimepanemiseks.

Bakalaureusetöö autor töötab ise Lõuna prefektuuri Tartu kriminaalpolitseijaoskonna üldkuritegude teenistuse vaneminspektorina ning omab tööalast kokkupuudet joobes juhtidega alates 2005. aastast. Autorit ajendas tööd kirjutama vajadus välja selgitada, kas joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimist saab pidada tõhusaks meetmeks uute samaliigiliste kuritegude ärahoidmisel ning millised kitsaskohad tõusetuvad praktikas antud meetme kohaldamisel.

Bakalaureusetöö eesmärgiks seadiski autor otsida vastust järgmistele põhiküsimustele: milliste asjaolude esinemise korral kohaldatakse joobes juhtidelt mootorsõidukite

¹ E.S. Brown. The Reconceptualization of Violence in Criminal Justice Education Programs. 11 *Criminal Justice Review* 34, Sage.

² Liiklusõnnetused, mis on toimunud joobes mootorsõidukijuhi osalusel: 2007. a – 552, 2008. a – 391, 2009. a – 280, 2010. a – 179, 2011. a – 180, 2012. a – 170. Liiklusõnnetuste statistika. Maanteeamet. – Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/index.php?id=12997> (22.04.2013).

³ RKKKo 3-1-1-26-03 p 5.

konfiskeerimist; kas joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimine on põhiseadusega kooskõlas olev kindlustusliku iseloomuga sunnivahend, mille igakordsel kohaldamisel tuleb juhinduda proportsionaalsuse printsiibist; kas joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimine on täitnud oma eesmärgipärast tulemust, s.t pärast sõidukite konfiskeerimist ei ole isikud toime pannud enam uusi samaliigilisi rikkumisi ning millistel alustel on võimalik konfiskeerida kehtivas õiguses ühisomandisse kuuluvaid sõidukeid ja liisingusõidukeid.

Töös kasutatakse kombineeritud meetodit – kohtupraktika empiirilist analüüsi koos teoreetilises kirjanduses toodud käsitlusega.

Käesoleva teema paremaks uurimiseks on töö jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis selgitatakse konfiskeerimise regulatsiooni üldist olemust Eesti õigussüsteemis. Käsitletakse konfiskeerimise kui mittekariistusliku mõjutusvahendi piiritlemist karistusest ning konfiskeerimise eesmärki ja liike, kusjuures põhjalikumalt peatutakse vaid töö temaatikast tulenevatel konfiskeerimisliikidel – süüteo toimepanemise vahendil ja vahetul objektil.

Teises peatükis keskendutakse joobes juhtidelt konfiskeeritud mootorsõidukite temaatikale. Esmalt tõlgendatakse joobes juhtimise kuriteokooosseisu kehtivas õiguskorras. Piiritletakse küsimust, kas joobes juhtimise korral on mootorsõiduk süüteo toimepanemise vahend või vahetu objekt. Samuti otsitakse vastust küsimusele, millisel põhiseaduslikul alusel on mootorsõiduki konfiskeerimine lubatav ning käsitlemist leiab ka ühisomandisse kuuluvate sõidukite ja liisingusõidukite konfiskeerimise problemaatika.

Töö viimases peatükis analüüsitakse maakohtute lahendeid aastatel 2007-2012, kus on taotletud joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimist. Analüüsi eesmärgiks on anda ülevaade joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimise senisest praktikast tänasel õigusmaastikul. Lisaks peatutakse kolmandas peatükis ka konfiskeeritud sõidukite edasisel realiseerimisel ja seal tekkivatel kitsaskohtadel.

Käesoleva töö kirjutamisel on kasutatud erinevaid normatiivmaterjale, millest olulisim on karistusseadustik⁴, kus on sätestatud konfiskeerimise regulatsioon. Samuti on töö allikatena kasutatud karistusõigust käsitlevat erialakirjandust, millest tähtsaim on kindlasti karistusseadustiku kommenteeritud väljaanne. Lisaks on kasutatud ka kohtupraktikat ning mitmesuguseid õiguslaseid artikleid ajakirjast *Juridica*.

⁴ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 20.12.2012, 13.

1. Konfiskeerimise õiguslik olemus

1.1. Mittekariistusliku mõjutusvahendi piiritlemine karistusest

Karistusõigus on sotsiaalse kontrolli osa, mis kuulutab keelatuks ja karistatavaks olulisemaid õigushüvesid ohustavad või kahjustavad teod. Kuriteole järgneb karistus, mis väljendab riigi hukkamõistvat reaktsiooni kuriteole.⁵ Sealjuures on tegemist reaalse hukkamõistuga, mis tähendab kadude või kitsenduste tekitamist süüdlasele. Kaod ja kitsendused tähendavad isiku õigusseisundisse tungimist koos selles avalduvate hüvede nagu vabadus, vara ja maine kahjustamises.⁶

Valitsevaks karistusõiguse mudeliks on kujunenud süükaristusõigus, mille puhul kuriteole järgneva karistuse liik ja määr sõltuvad eelkõige teo toimepanija süüest. Siiski on harjumus-, sõltuvus- ja veendumuskuritegevuse leviku tõttu jõutud aga tõdemuseni, et ainuüksi süüest lähtuv karistus ei suuda karistusõiguse kaitse-eesmärki täita.⁷ Karistus eeldab küll isiku süüd, ent karistus peab end kuidagi täiendavalt ka legitimeerima, tagamaks ühiskonna turvalisus. Seetõttu võttis karistusõigus enda hulka ka muud turvalisust kindlustavad vahendid, kujunedes mitte ainult süükaristusõiguseks, vaid ka turvakaristusõiguseks. Viimane neist üritab tagada turvalisust karistusõiguslike meetmete rakendamise ja teeb seda kas süü raamidesse jäädes (karistused) või neid raame ületades (süüest sõltumatud mõjutusvahendid).⁸ Nii kuuluvadki karistusõiguse sanktsioonisüsteemi kahesugused õigusjärelmid – karistused ja muud, ohtlikkust pärssivad mittekariistuslikud mõjutusvahendid.

Karistuste ja mittekariistuslike mõjutusvahendite sisuline eristamine põhineb seega tõsiasjal, et karistus on tagasiulatavalt õigustatud ja piiratud juba toimepandud teo süü suurusega ning preventiivseid eesmärke on võimalik realiseerida süü suurust arvestades. Sellega võikski piirduda, kui isiku ohtlikkus ei ületa tema süü suurust, s.t isik ei ole üldse ohtlik või tema ohtlikkus piirdubki süülise teo toimepanemisega. Teatud juhtudel ei ole aga preventioonide realiseerimine süü piires isiku mõjutamiseks ja ühiskonna kaitseks kas üldse võimalik või ei ole piisav. Neil juhtudel tuleb preventioone rakendada mitte süü piires, vaid väljaspool süüd.⁹

⁵ J. Sootak. Mida teha, kui isiku ohtlikkus on süüest suurem? Saksamaa kogemus mittekariistuslike mõjutusvahendite osas. – *Juridica* 2006/8, lk 519.

⁶ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura 2003, lk 179.

⁷ R. Kiris, A. Parmas. Karistusjärgne kinnipidamine põhiseaduse vastane, mis saab edasi? - *Riigikogu Toimetised* 24/2011, lk 86.

⁸ J. Sootak (viide 5), lk 520-521.

⁹ J. Sootak. Sanktsiooniõigus. Karistusõiguslikud sanktsioonid ja nende kohaldamine. Tallinn: Juura 2007, lk 182.

Mõjutusvahendeid on aga kahesuguseid: ühelt poolt kindlustus- ja parandusvahendite hulka kuuluvad psühhiaatriline sundravi ja alaealisele kohaldatavad mõjutusvahendid ning teiselt poolt erikonfiskeerimine kui süüdimõistmisega kaasnev abinõu. Seega jagunevad mõjutusvahendid personaalseteks ja reaalsseteks mõjutusvahenditeks, millest esimesed on suunatud isikule ning peavad tagama eelkõige nende mõjutamise (ravi, õpetamine, kasvatamine). Konfiskeerimine seevastu seondub reaalsete mõjutusvahenditega, kuna on seotud asjaga ning kujutab endast ühelt poolt mõjutusvahendit (süüteoaga omandatud vara äravõtmine), teisalt aga kindlustusvahendit, et tagada ühiskonna ohutus (ohtlike esemete äravõtmine).¹⁰

Eesti karistusõiguses oli kasutatav nn monistlik süsteem, s.t karistust ja muud mõjutusvahendit kohaldati enamasti alternatiivselt – kas karistus või mõjutusvahend. Selline alternatiivsus kehtis siiski ainult kahe mõjutusvahendi – psühhiaatriline sundravi ja alaealise mõjutusvahendi kohta. Konfiskeerimine oli selline sanktsioon, mida kohaldati koos süüdimõistmisest tuleneva karistusega.¹¹ Nii oli karistusseadustiku (edaspidi KarS) 7. peatükis sätestatud mittekaristuslike mõjutusvahenditena konfiskeerimine, psühhiaatriline sundravi ja alaealisele kohaldatavad mõjutusvahendid. Monistlikku suunda muudeti otsustavalt 24.07.2009. a., mil jõustus karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seadus¹², millega kehtestati mittekaristuslike mõjutusvahenditena karistusseadustikku juurde veel karistusjärgne käitumiskontroll ja karistusjärgne kinnipidamine, mis oli dualistlikku õigusjärelmite süsteemi rakendavate riikide vastus küsimusele, mida teha, kui isiku ohtlikkus on süüst suurem.¹³

Karitusel ja mõjutusvahendil on mõistagi palju ühist: eelkõige ühine lähtekoht ehk õigusvastane tegu.¹⁴ Õigusvastasus on süüteo koosseisus kirjeldatud teos sisalduv ebaõigus, mis näitab, et tegu rikub õiguskorda ning on vastuolus inimeste kooselu reguleerivate õigusnormidega.¹⁵ Mõjutusvahendi ja karistuse ühisuseks on veel isikult vabaduse võtmine, tema pedagoogiline või teraapiline mõjutamine, lisaks saab neid vastastikku asendada. Ühisjoontest hoolimata tuleb need sanktsioonid aga mõisteliselt ja õiguslikult rangelt lahus hoida.¹⁶

¹⁰ M. Ernits jt. Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendus. Tallinn – Tartu – Kiel: Juura 1999, 3. ptk 5. jagu sissejuh komm 1-2.

¹¹ J. Sootak (viide 9), lk 173.

¹² Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seadus. – RT I 2009, 39, 261.

¹³ R. Kiris, A. Parmas (viide 7), lk 87.

¹⁴ J. Sootak (viide 9), lk 182.

¹⁵ J. Sootak. Õigusvastasus. Süü. Loenguid karistusõiguse üldosast V. Tallinn: Juura 2003, lk 13.

¹⁶ J. Sootak (viide 9), lk 182-183.

Mittekaristuslik mõjutusvahend erineb karistusest selle poolest, et on seotud süüteo toimepanija ohtlikkusega, mistõttu saab mittekaristuslikke mõjutusvahendeid rakendada ka juhul, kui süüteo toimepanija ei käitunud süüliselt.¹⁷ Seega on mõjutusvahendite seos süülisusega kas vahendlik (nt konfiskeerimise puhul) või puudub üldse (nt psühhiaatrilise sundravi korral). Õiguslikus mõttes puudub mõjutusvahendil karistuslik iseloom, ehkki faktiliselt võib ta sellisena mõjuda.¹⁸

1.2. Konfiskeerimine kui mittekaristuslik mõjutusvahend

Eesti õigusdogmaatika ei käsitle konfiskeerimist karistusena, vaid see on mõistetav mittekaristusliku mõjutusvahendina, mille põhieesmärkideks on edasiste õigusrikkumiste toimepanemise takistamine ning õiguserikkumise teel alusetult omandatud tulu kui majandusliku hüve äravõtmine. Sellest lähtuvalt on konfiskeerimisele omased nii tõkendite kui ka taastusvahendite funktsioonid. Konfiskeerimise iseseisvaks eesmärgiks ei ole repressioon.¹⁹

Kuna kehtivas õiguses on konfiskeerimise aluseid mitu – süüteo toimepanemise vahendi ja vahetu objekti ning süüteo ettevalmistamiseks kasutatud aine või eseme ja süüteoga saadud vara konfiskeerimine –, siis on loomulik, et eri võimaluste puhul tõusetuvad esiplaanile ka ise eesmärgid.²⁰ Ka Saksa karistusõigusteoorias ollakse seisukohal, et karistusõiguslikud varalised sanktsioonid, kuhu kuulub ka konfiskeerimine, pole üheselt määratletavad ning on oma õiguslikult olemuselt ambivalentseid.²¹ Kuigi Eesti õigusdogmaatikas on konfiskeerimine käsitatav kui muu mõjutusvahend, tunnistati Riigikohtu²² praktikas konfiskeerimine materiaalses mõttes karistuseks. Seega on konfiskeerimise kui formaalselt mõjutusvahendi, kuid materiaalses mõttes karistuse paiknemine karistusseadustiku 7. peatükis „Muud mõjutusvahendid“ põhjendatav sellega, et konfiskeerimisel ei ole alati karistuslikku mõju.²³

Vaatamata asjaolule, et konfiskeerimine ei ole formaalselt karistus, on süüteo toimepanijalt süüteovahendi konfiskeerimise näol tegemist süüdlasele teatud mõttes etteheitega oma vara väära kasutamise eest ning samas ka tema edasise käitumise suunamise vahendiga. Siinjuures on oluline ka ohuolukorra kõrvaldamise aspekt, mis peab välistama selle, et olemuslikult

¹⁷ W. Gropp. Konfiskeerimine: mõjutusvahendist karistuseks? – *Juridica* 2008/8, lk 548.

¹⁸ J. Sootak (viide 9), lk 173.

¹⁹ I. Koolmeister. Konfiskeerimine haldussunnivahendina. – *Juridica* 1999/4, lk 188.

²⁰ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 21.3.

²¹ A. Schönke, H. Schröder (Verf.). *Strafgesetzbuch. Kommentar.* 27. Auflage. München 2006, § 73, Vorbemerkungen, äärenr 12.

²² RKÜKo 3-1-1-37-07 p 21.2.

²³ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 21.3.

ohtlikku eset (nt tulirelva) või eset, mis on ohtlik süüteo toimepannud isiku valduses, ei kasutataks edasiste õigusrikkumiste toimepanemisel.²⁴

Materiaalse toime poolest on konfiskeerimisel siiski karistuse tunnuseid. Nii võib süüteo vahendi, süüteo vahetu objekti ning süüteo ettevalmistamiseks kasutatud objekti toimepanijalt konfiskeerida üksnes juhul, kui on toime pandud koosseisupärane, õigusvastane ja süüline tegu. Seega kehtivad süüteo toimepanijalt vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimisel samad eeldused mis karistamise puhul. Niisiis tugineb konfiskeerimine ühtlasi isiku süül ja õigusrikkumise toimepanemisel kasutatud eseme äravõtmisega väljendatakse ka hukkamõistu toimepannud teo suhtes.²⁵ Seevastu konfiskeerimine, mis ei eelda isiku käitumise süülisust, vaid eeldab esemest endast lähtuvat ohtu ning mille ebaseaduslik omamine ja kasutamine on tingimusteta välistatud (nt narkootikum), on puhtal kujul ohutust tagav meede.²⁶

Ka süüteoga saadud vara konfiskeerimise korral on karistuslikku aspekti raskem näha ning siin tõusetub esile hoopis vajadus tagada õiguskäibes põhimõte, et õigusvastaste tegude toimepanemisest ei tohi isikule tulu tõusta. Kuigi just selle konfiskeerimisliigi puhul on äravõetud vara väärtus oluliselt suurem võrreldes teiste konfiskeerimisliikidega, ei saa rääkida karistamisest olukorras, kus isikult võetakse ära midagi, millele tal üldse mingit seaduslikku õigustust olla ei saa.²⁷

Küll eksisteerib aga süüteo vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimise juures alati mingil määral karistuslik aspekt ka seetõttu, et konfiskeerimine seab isikule varalise kitsenduse – sellega piiratakse tema omandiõigust –, mistõttu omab konfiskeerimine sellele allutatud isiku suhtes varalise karistusega sarnast toimet.²⁸ Siiski ei ole väheväärtusliku eseme konfiskeerimisel karistuslik mõju niivõrd domineeriv, kui seda juhtudel, mil konfiskeeritakse suure väärtusega, kuid vabas tsiviilkäibes olev asi (nt sõiduauto).²⁹ Sellest järelduvalt võibki üks ja sama meede erinevates olukordades mõjuda erinevalt – kord olla karistus ja kord mitte.

Ka Euroopa Inimõiguste Kohus on oma lahendis *Welch vs Ühendkuningriik* asunud seisukohale, et konfiskeerimine on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni tähenduses oma olemuselt karistuslik. Kohus märkis, et otsustamaks, kas üks või teine meede on karistusliku iseloomuga, tuleb arvestada mitmeid kriteeriume.

²⁴ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 13.

²⁵ J. Sootak, P. Pikamäe (koost). *Karistusseadustik*. Komm vlj. 3. tr. Tallinn: Juura 2009, § 83 komm 3.

²⁶ A. Parmas. Süüteovahendi konfiskeerimise eesmärk ja õiguslik olemus ning selle põhiseaduslik õigustus. Riigikohtu üldkogu otsus asjas 3-1-1-37-07. – *Juridica* 2008/8, lk 555.

²⁷ *Ibid*, lk 555.

²⁸ *Ibid*, lk 556.

²⁹ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 21.1.

Tähtsaimaks kriteeriumiks on see, kas meetme kohaldamise eelduseks on süüdimõistmine kuriteos. Olulised on ka meetme olemus, eesmärk ja rangus, samuti selle iseloom siseriiklikus õiguses ning kohaldamise protseduur.³⁰ Lähtudes sellistest kriteeriumidest võib KarS §-s 83² sätestatud kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimine oma olemuselt olla võrreldav Euroopa Inimõiguste Kohtu karistusliku iseloomuga meetme käsitlesega. Laiendatud konfiskeerimise kohaldamine eeldab isiku karistamist vähemalt kolmeaastase vangistusega, millest järelduvalt on antud konfiskeerimisliik kohaldatav raskete kuritegude puhul.³¹ Seega sõltub selle kohaldamine isiku süü suurusest ja süüteo raskusest, mistõttu ei ole mitte iga kuriteo toimepanemise eest võimalik antud meetet rakendada.

Konfiskeerimisel on karistusetaoline iseloom ka juhtudel, kui otsustatakse kolmandale isikule, kes käitub kvaasisüüliselt, kuuluva vara äravõtmise küsimust. Sellisel juhul ei nõuta eseme üldist ohtlikkust, vaid pigem „karistatakse“ kolmandast isikust omanikku tema etteheidetava käitumise eest ning hirmutatakse üldsust.³²

Kokkuvõtvalt võib karistuse määratleda süüteo toimepanija karmi, häbimärgistava ja piinava kohtlemisena, mis väljendab riiklikku hukkamõistu. Konfiskeerimisele pole aga esmaselt omased ei häbimärgistamise taotlus ega riiklik hukkamõist. Samuti ei olnud seadusandjale karistusseadustikku muude mõjutusvahendite peatüki lisamisel konfiskeerimise karistuslik mõju teadmata, mistõttu tuleb juba seadustiku süsteemile tuginedes teha formaalselt vahet karistuse ja muu mõjutusvahendi vahel. Kuigi konfiskeerimisel on karistusega sarnane iseloom, ei lasu selle puhul kriminaalpoliitiline raskuspunkt mitte süü heastamisel, vaid eri- ja üldpreventsioonil, ühiskondliku ohutuse tagamisel ning teovahendi neutraliseerimisel.³³ Ka nõustub autor seisukohaga, et kuigi faktiliselt võib eseme või süüteo saadud vara konfiskeerimine mõjuda varalise karistusena, on tegemist siiski varalist laadi mittekaristusliku sanktsiooniga.

1.3. Konfiskeerimise mõiste, eesmärk ja liigid

Konfiskeerimine tähendab süüdimõistetule või erandina ka kolmandale isikule kuuluva eseme või kuriteoga saadud vara tahtevastast äravõtmist ehk tasuta võõrandamist. Tegemist on varalist laadi mittekaristusliku sanktsiooniga, mille eripreventiivseks eesmärgiks on võtta

³⁰ EIKo 09.02.1995, 17440/90; R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004, lk 395.

³¹ K. Savtšenkova. Kriminaalmenetluse lõpetamine süü väikuse ja avaliku huvi puudumise tõttu oportuniteedi põhimõtte väljendusena. Magistritöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2007, lk 24.

³² A. Parmas (viide 26), lk 555.

³³ *Ibid*, lk 556.

süüdlaselt materiaalsed vahendid ja tegutsemisvõimalused, takistamaks teda seeläbi uute kuritegude toimepanemisel või kuriteoga saadud vara nautimisel. Üldpreveniivselt väljendab konfiskeerimine põhimõtet: „Kuritegu ei tasu ennast ära“.³⁴ Seega paikneb konfiskeerimise kui üldmõiste all tegelikult kaks karistusõiguslikku instituuti olenevalt sellest, kas ära võetakse süüteo toimepanemisel kasutatud ese või süüteoga saadud vara.³⁵

Konfiskeerimisel äravõetav vara läheb KarS §-i 85 lg 1 kohaselt üle riigi omandisse või saadetakse rahvusvahelises lepingus sätestatud juhtudel tagasi. Viimati nimetatut tuleb kõne alla näiteks salakaubaveo korral (KarS § 391), kui konfiskeeritakse ese, aine või organism, mille sissevedu riiki on keelatud.³⁶ Konfiskeerimise korral läbiviidav menetlus on reguleeritud kriminaalmenetluse seadustiku³⁷ (edaspidi KrMS) § 16¹. peatükiga.

Konfiskeerimise tagamise abinõuna on KrMS §-s 142 ette nähtud vara arestimine. Vara arestimise eesmärk on kindlustada kriminaalmenetluses tehtava kohtuotsuse või konfiskeerimismääruse täitmine kannatanu tsiviilnõude või riigi konfiskeerimisnõude rahuldamist või varalise karistuse mõistmist puudutavas osas. Vara arestimisega tagatakse, et tsiviilhagi rahuldamise, konfiskeerimise ja selle asendamise või varalise karistuse kohta tehtava otsuse täitmine ei satuks ohtu põhjusel, et kohustatud isik on oma vara enne kriminaalmenetluse lõppu teisele isikule üle andnud, ära raisanud, hävitanud või seda varjama asunud.³⁸ Seetõttu on vara arestimine lubatud vaid siis, kui konkreetsel juhul on alust arvata, et vara arestimata jätmise võib raskendada kohtuotsuse täitmist või selle võimatuks teha. Seega on vara arestimise otsustamisel muu hulgas oluline tähtsus ka kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud, tsiviilkostja või kolmanda isiku tulevase käitumise prognoosil.³⁹

Õigusalases kirjanduses eristatakse kolme konfiskeerimise liiki. Esimene neist on vahendi, s.o kuriteo toimepanemiseks kasutatud eseme konfiskeerimine, teine on kuriteo toimepanemise vahetu objekti konfiskeerimine ning kolmandaks konfiskeerimise liigiks on kriminaaltulu konfiskeerimine, sh eristatakse süüteoga saadud vara konfiskeerimist ning kuriteo tulemusel saadud vara laiendatud konfiskeerimist. Tinglikult võib neljandaks liigiks nimetada ka

³⁴ J. Sootak (viide 9), lk 174.

³⁵ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 83 komm 1.

³⁶ *Ibid*, § 85 komm 1.

³⁷ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 21.12.2012, 10.

³⁸ E. Kergandberg, P. Pikamäe (koost). Kriminaalmenetluse seadustik. Komm vlj. Tallinn: Juura 2012, § 142 komm 1.

³⁹ E. Kergandberg, M. Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura 2006, lk 219.

eelnimetatutega seonduva asenduskonfiskeerimise, mida rakendatakse juhtudel, mil konfiskeeritavat vara ei saa objektiivsetel põhjustel ära võtta.⁴⁰

Käesoleva töö temaatikast ning reglementeeritud mastaapsusest tulenevalt käsitleb autor põhjalikumalt ainult süüteo toimepanemise vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimise regulatsiooni, mistõttu teistel konfiskeerimisliikidel pikemalt ei peatuta.

1.3.1. Süüteo toimepanemise vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimine

Tahtliku süüteo toimepanemise vahendi ja vahetu objekti konfiskeerimise regulatsioon on sätestatud KarS §-s 83. Nimetatud esemete konfiskeerimine on üldreeglina kohtu õigus, mitte kohustus ning siinjuures lähtutakse eelkõige süüteo iseloomust ja kasutatud vahendi võimalikust edaspidisest ohtlikkusest. Siiski kujutab teatud vahend, aine või ese (nt narkootikum, registreerimata relv) endast ühiskonnale aga nii suurt ohtu, et selle ebaseaduslik omamine on ilma vastava loata välistatud ning sellisel juhul on konfiskeerimine kohustuslik.⁴¹ Seega on antud paragrahvi regulatsioonis täheldada teatavat vastuolu, kuna ühelt poolt annab seadusandja kohtule kaalutusõiguse, kas kohaldada süüteo toimepanemise vahendiks ja vahetuks objektiks olnud aine või eseme suhtes konfiskeerimist või mitte ning teiselt poolt tehakse sellise vahendi, aine või eseme konfiskeerimine seadusandja poolt kohtule kohustuslikuks, kui selle omandamiseks nõutav eriluba puudub.

Käesoleva paragrahvi regulatsiooni mõttes saab eristada järgmisi konfiskeerimise liike:

1. Tahtliku süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine KarS §-i 83 lg 1 alusel. Seda saab teha KarS-i üldosast tulenevalt ja eriosa seda enam täpsemalt ei reguleeri, mistõttu on võimalik konfiskeerida suvalise eriosas kirjeldatud süüteo toimepanemise vahend. Klassikaliseks näiteks oleks varga poolt majja sisenemiseks kasutatud redel või mõrtsuka kasutatud nuga;⁴²
2. Tahtliku süüteo vahetuks objektiks olnud aine või eseme, samuti süüteo ettevalmistamiseks kasutatud aine või eseme konfiskeerimine KarS §-i 83 lg 2 ja vastava eriosast tuleneva legitimeerimise alusel. Seega annab üldosa üksnes põhimõttelise võimaluse, et konfiskeerimine on lubatud, ent konfiskeerimise

⁴⁰ Kohtutäituri seaduse, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, riigi õigusabi seaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 972 SE I, lk 16. – Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=062570006 (10.03.2013).

⁴¹ *Ibid*, lk 16.

⁴² J. Sootak, A. Parmas. Mootorsõiduki konfiskeerimine karistusseadustiku §-s 424 sätestatud teo korral. – *Juridica* 2007/10, lk 688.

võimalus konkreetse kuriteo puhul realiseerub vaid siis, kui seadusandja on vastava koosseisu või lausa eriosa alljaotuse kohta spetsiifiliselt niisuguse võimaluse sätestanud. Klassikaliseks näiteks oleks võltsitud dokument.⁴³ Vahetu objekti konfiskeerimine võib olla küll kohtu õigus, kuid teatud juhtudel on see siiski kohustuslik. Näiteks kuulub vastavalt KarS § 222 lg-le 3 alati konfiskeerimisele piraatkoopia.⁴⁴

3. Kolmandale isikule kuuluva vahendi, aine või eseme konfiskeerimine, kui ta on vähemalt kergemeelsusega aidanud kaasa vahendi, aine või eseme kasutamisele süüteo toimepanemisel või ettevalmistamisel, omandanud vahendi, aine või eseme täielikult või olulises osas toimepanija arvel, kingitusena või muul viisil turuhinnast oluliselt soodsamalt või teadnud, et vahend, aine või ese võõrandatakse talle konfiskeerimise vältimiseks (KarS § 83 lg 3);
4. Varaliste õiguste konfiskeerimine, kui süüteo toimepanemise vahend või süüteo vahetu objekt oli isiku kasutuses kasutuslepingu või omandireservatsiooniga müügilepingu alusel (KarS § 83 lg 3¹). Siin jäetakse isik ilma õigusest asja (nt liisitud auto) kasutada;⁴⁵
5. Sellise vahendi, aine või eseme kohustuslik konfiskeerimine, mida tohib omandada ainult eriloaga ning see luba isikul puudub (KarS § 83 lg 4). Siinjuures on oluline näidata, millisest õigusaktist tuleneb loa omamise nõue. Tähtsust ei oma, kas aine, ese või organism kujutab endast süüteo toimepanemise vahendit, süüteoga saadud vara või vahetat objekti.⁴⁶ Konfiskeerimise aluseks piisab sellise vahendi, aine või eseme olemasolust iseenesest. Klassikaliseks näiteks oleks narkootiline aine, mille valdamiseks on seadusega kehtestatud eriregulatsioon.⁴⁷

Nii süüteo toimepanemise vahend kui ka vahetu objekt peab evima endas teatud ohtu, et neid saaks konfiskeerida. Äravõetavas asjas peab olema midagi kriminaalset. Kuna see asi vahendina on nn süüdi, siis riik võib selle ära võtta ning topeltriski argumendid kõrvale jätta. Asja äravõtmine lisaks kriminaalkaristusele ei ole selle põhimõtte kohaselt topeltkaristus.⁴⁸

Eeltoodust nähtuvalt tuleneb KarS §-i 83 regulatsioonist kaks mõistet: süüteo vahend ja süüteo vahetu objekt. Neid mõisteid tuleb osata aga eristada, kuna vahendi ja objekti

⁴³ *Ibid*, lk 688.

⁴⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 83 komm 6.1.

⁴⁵ *Ibid*, § 83 komm 8.2.3.

⁴⁶ *Ibid*, § 83 komm 9.

⁴⁷ M. Ernits jt (viide 10), § 87 komm 7.

⁴⁸ P. Alltridge. Money laundering law: forfeiture, confiscation, civil recovery, criminal laundering and taxation of the proceeds of crime. Oxford, Portland: Hart Publishing 2003, lk 59.

konfiskeerimise võimalused lahknevad. Lisaks näeb KarS § 84 ette erandina võimaluse süüteoga saadud vara konfiskeerimise asendamise rahasumma väljamõistmisega, kusjuures süüteo vahendi ja vahetu objekti puhul antud regulatsioon ei kohaldu.⁴⁹

Süüteo toimepanemise vahend on süüteo objektiivse koosseisu tunnuse juurde kuuluv teomodaliteet. Teo välised asjaolud ehk teomodaliteedid kirjeldavad olukorda, milles peab tegu koosseisukohaselt aset leidma (aeg, koht, vahend). Süüteo toimepanemise vahend on ese, millega rünnatakse süüteo objekti (nt püstol röövimisel) või muu ese, mida süüdlane muul viisil oma teos kasutab, et täita mõni süüteokoosseisu tunnus (nt altkäemaksuna antav raha).⁵⁰ Vahendina tuleb mõista seega eset, mis tööriistana hõlbustab koosseisupärase teo toimepanemist.⁵¹

Seevastu süüteo toimepanemise vahetu objekt on aine või ese, mis on süüdlase tegevuse objekt (nt võltsitud tähtis isiklik dokument, ebaseaduslikult käideldav kütus), mille käitamisele või käitlemisele on koosseisus kirjeldatud tegu suunatud. Vahetu objekt on seega asi, mille passiivne olemasolu isiku valduses või mille käitlemine on seaduses sätestatud juhtudel iseenesest piisav, et see asi temalt konfiskeerida.⁵² Ühelt poolt on vahetu objekt nn kuritegelik looming (nt piraatkaup) ning teisalt hõlmatakse vahetu objekti mõistega ka süüteo ettevalmistamiseks kasutatud aine või ese (nt puskari valmistamiseks kasutatud meski).⁵³ Seega võetaksegi konfiskeerimise kaudu isikult, kelle eesmärgiks oli eseme käitlemisest tulu saamine, ära vahendid, mis oleksid tal aidanud enda seatud ebaseaduslikku eesmärki täita.

⁴⁹ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 84 komm 1 ja 2.

⁵⁰ J. Sootak. Süüteokoosseis: mõiste ja objektiivne koosseis. Tallinn: Juura 2003, lk 23.

⁵¹ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 83 komm 5.

⁵² RKÜKo 3-1-1-37-07 p 16.

⁵³ J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 688.

2. Mootorsõiduki konfiskeerimine KarS §-s 424 sätestatud teo korral

2.1. KarS §-i 424 tõlgendamine

KarS §-i 424 kohaselt karistatakse mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Lisakaristusena võidakse juhtimisõigus ära võtta kuni kolmeks aastaks (KarS § 50 lg 1 p 1). Süüteoga kaitstavaks õigushüveks on paljude inimeste elu ja tervis.⁵⁴

Joobeseisundis juhtimine on formaalse süüteokoosseisuga – süüteona kvalifitseeritav käitumine ei ole tagajärjepõhine, mis tähendab, et selline käitumine ei pruugi kaasa tuua materiaalist tagajärge ja süüteokoosseisu olemasoluks ei ole tagajärg oluline ega nõutav.⁵⁵ Käesoleva koosseisu objektiivsed tunnused seisnevad mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimises joobeseisundis.⁵⁶ Subjektiivsete tunnuste poolest eeldab süütegu tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Koosseis on realiseeritud, kui süüdlane pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Seega peab süüdlane teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et ta juhib sõidukit joobeseisundis.⁵⁷

Antud süüteo subjektiks saab olla vaid erilise isikutunnusega isik KarS §-i 24 lg 2 mõttes, s.o isik, kes on joobeseisundis. 01.07.2009. a jõustunud seadusega kustutati koosseisust süüteo subjekti teine eriline isikutunnus – varasem karistatus joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise eest. Seega eeldas varasem koosseis toimepanijalt kahte erinevat, kuid üheaegselt esinevat erilist isikutunnust, s.o joobeseisundit ja varasemat karistatust samasuguse teo eest. Alates 01.07.2009. a piisab vastutusele võtmiseks vaid erilise isikutunnusena joobeseisundi tuvastamisest, mistõttu on uue regulatsiooni järgi karistatav ka esmakordne joobes juhtimine.⁵⁸

Mootorsõiduk käesoleva koosseisu tähenduses on vastavalt liiklusseaduse⁵⁹ (edaspidi LS) §-i 2 p 40 kohaselt mootori jõul liikuv sõiduk, kusjuures selleks ei loeta mootoriga jalgratast, pisimopeedi, maastikusõidukit, trammi ega sõidukit, mille valmistajakiirus on alla kuue kilomeetri tunnis. Maastikusõiduk on seevastu mootori jõul maastikul liikumiseks ettenähtud liiklusvahend, mis ei ole liiklusseaduse tähenduses mootorsõiduk (LS § 2 p 36). Tramm on

⁵⁴ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), 23. ptk. komm 1.

⁵⁵ RKKKo 3-1-1-71-07 p 11.2.

⁵⁶ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 424 komm 3.

⁵⁷ *Ibid*, § 424 komm 9.1.

⁵⁸ *Ibid*, § 424 komm 6.

⁵⁹ Liiklusseadus. – RT I 2010, 44, 261 ... RT I, 05.12.2012, 2.

aga sõitjate vedamiseks ettenähtud elektrikontaktliiniga ühendatud rööbashaagisega või rööbashaagiseta rööbassõiduk (LS § 2 p 87).

Mootorsõiduki juhtimiseks peetakse isiku igasugust tegevust mootorsõiduki juhi kohal, kui mootorsõiduk liigub. Samuti loetakse juhtimiseks isiku tegevust, kui ta ei viibi juhi kohal, kuid mõjutab juhtimisseadiste (juhtraud, rooliratas vms) abil mootorsõiduki liikumissuunda või kiirust (LS § 2 p 41). Sellele koosseisule vastavat tegu paneb isik toime senikaua, kui ta joobes olles mootorsõidukit juhib – tegemist vältava deliktiga. Joobes juhtimine on küll lõpule viidud kohe, kui juht sõitu alustab, ent see ei tähenda, et sõiduki järgnev juhtimine ei oleks enam sama tegu – ei oleks enam joobes juhtimine.⁶⁰

Uue sättena on karistusseadustikus alates 01.07.2009. a kehtestatud § 424¹, mis näeb ette karistuse mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi joobeseisundis juhtimise eest ettevaatamatusest. Sellise teo toimepanemisel karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. Tegemist on koosseisuga, mille ülesanne on katta erandlikke juhtumeid, kus mingid konkreetsed asjaolud annavad alust uskuda, et sõidukijuht ei saanud aru enda joobeseisundist.⁶¹ Riigikohtu praktika kohaselt saab subjektiivse koosseisu tuvastamisel tugineda objektiivsetele asjaoludele.⁶² Seega annavad vere või väljahingatava õhu suur alkoholisaldus või ilmselged joobetunnused reeglina alust eeldada, et ka isik ise sai aru, et on joobes. Eelkõige võib KarS §-i 424¹ kohaldamine tulla kõne alla juhtudel, kui isikul ei esine väliseid joobetunnuseid ning alkoholi tarvitamisest on möödunud piisavalt pikk aeg, et võiks eeldada alkoholi organismist kadumist, kuid isiku vere või väljahingatava õhu alkoholisaldus vastab siiski KarS §-i 424 objektiivse koosseisu tunnustele.⁶³ Töö autoril õnnestus leida avalikust kohtulahendite registrist ainult üks vastavasisuline kohtulahend⁶⁴, millest saab järeldada, et KarS §-i 424¹ järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanemine on praktikas erandlik. Iseenesest on see täiesti mõistetav, kuna joobeseisundi puhul on isiku kehalised või psüühilised funktsioonid üldjuhul alati häirunud, millest tulenevalt ei saagi mootorsõiduki joobes juhtimist ettevaatamatusest esineda massiliselt.

⁶⁰ RKKKo 3-1-1-13-08 p 5.

⁶¹ Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 179 SE, lk 14. – Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&enr=179SE&koosseis=11 (03.03.2013).

⁶² RKKKo 3-1-1-16-05 p 10.

⁶³ (viide 61), lk 14.

⁶⁴ HMKo 20.12.2010, 1-10-14348.

2.1.1. Joobeseisund ja selle tuvastamine

Teeliikluses sõiduki joobeseisundis juhtimise keeld on sätestatud LS § 33 lg 11 p-s 2. Kehtivas õiguses tuleneb joobeseisundi mõiste LS § 69 lg 1 ls-st 2, mille kohaselt loetakse joobeseisundiks alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisundit, mis avaldub väliselt tajutavates või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. Analoogne joobeseisundi määratlus on ära toodud ka politsei ja piirivalve seaduse⁶⁵ (edaspidi PPVS) § 7²² lg-s 1. Narkootilise ja psühhotroopse aine mõiste annab narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus⁶⁶, mille § 2 p 1 kohaselt on narkootilise või psühhotroopse ainega tegemist üksnes juhul, kui see kuulub vastavasse loendisse, mille sotsiaalminister määrusega kinnitab. Alkoholi all tuleb mõista aga piiritust või muud alkoholoolset jooki alkoholiseaduse⁶⁷ § 2 tähenduses või toidugruppi mittekuuluvat, kuid etanooli sisaldavat vedelikku või ainet. Alkoholijoobe all ei mõelda patoloogilist joovet, joomahullust (deliirium) või abstinentsi (võõrutusseisund).⁶⁸ Muu joovastava ainenäite mõistetakse aineid, mis ei ole liigitatavad narkootiliste või psühhotroopsete ainete ega alkoholi alla, kuid tekitavad joobeseisundit (nt eeter).⁶⁹

Vastavalt LS § 69 lg 4 p-le 1 loetakse juht alkoholijoobes olevaks, kui tema ühes grammis veres on vähemalt 1,50 mg alkoholi või ühes liitris väljahingatavas õhus on vähemalt 0,75 mg alkoholi. Sellisel juhul muutusi juhi terviseseisundis eeldatakse ning neid pole vaja eraldi tõendada. Vastutusele võtmiseks piisab vaid vere või väljahingatava õhu alkoholisisalduse kindlaksmääramisest.⁷⁰ Sama paragrahvi lg 4 p 2 kohaselt loetakse juht alkoholijoobes olevaks ka siis, kui tema ühes grammis veres on vähemalt 0,50 mg alkoholi või ühes liitris väljahingatavas õhus on vähemalt 0,25 mg alkoholi ning väliselt on tajutavad tugevasti häiritud või muutunud kehalised või psüühilised funktsioonid ja reaktsioonid, mille tõttu ta ei ole ilmselgelt võimeline juhtima sõidukit liikluses nõutava kindlusega. Seega on alates 1. juulist 2009. a KarS §-i 424 järgi karistatav mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi juhtimine, mil isikul tuvastatud alkoholijoove ületab LS § 69 lg 4 p-des 1 ja 2 sätestatud alkoholijoobe määrasid ning kõnealuse sätte punktis 2 märgitud juhul on isiku käitumises täiendavalt tuvastatud sellised välised muutused, mille pinnalt on võimalik järeldada, et isik ei

⁶⁵ Politsei ja piirivalve seadus. – RT I, 2009, 26, 159 ... RT I, 26.03.2013, 12.

⁶⁶ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus. – RT I, 1997, 52, 834 ... RT I, 05.03.2013, 2.

⁶⁷ Alkoholiseadus. – RT I, 2002, 3, 7 ... RT I, 08.03.2012, 2.

⁶⁸ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 36 komm 2.1.

⁶⁹ *Ibid*, § 36 komm 1.

⁷⁰ *Ibid*, § 424 komm 8.3.

ole ilmselgelt võimeline juhtima sõidukit liikluses nõutava kindlusega. Kui LS § 69 lg 4 p-s 2 tuvastatud alkoholi joobe määrade kõrval eelpool kirjeldatud alternatiivsed tingimused täidetud ei ole, tuleb kaaluda isiku vastutusele võtmist LS §-s 224 ettenähtud väärtete eest.⁷¹ Narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamisest tingitud joobes juhtimine on alati kvalifitseeritav KarS §-s 424 sätestatud teona.

Joobeseisundi tuvastamise korda reguleerib PPVS 2¹. peatüki 3. jao 2. jaotis pealkirjaga „Joobeseisundi kahtlusega isiku suhtes kohaldatavad järelevalve erimeetmed“. Alates 01.07.2009. a kehtima hakanud uue regulatsiooni kohaselt tuvastatakse joobeseisund süüteomenetluses tõendusliku alkomeetri või vereproovi uuringuga. Isikul on võimalik loobuda joobe tuvastamisest tõendusliku alkomeetriga, kuid vereproovi andmisest keelduda ei saa. Vereproovi võtmiseks tervishoiuteenuse osutaja juures või riiklikus ekspertiisiasutuses on politseiametnikel õigus kasutada sellele allutatud isiku suhtes vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu. Seetõttu ei olnud vaja enam uues regulatsioonis ette näha ka karistust joobeseisundit tuvastavast läbivaatusest kõrvalehoidmise eest.

Tingituna sellest, et alkoholi joove eeldab vältimatult teatud kindlat alkoholikontsentratsiooni veres, ei ole võimalik lugeda isikut joobes olevaks ilma, et tema kehas olev alkoholi hulk oleks kindlaks tehtud. Alkoholi määra kindlakstegemine ei saa aga toimuda indikaatorvahendi abil.⁷² Isegi kui indikaatorvahend näitab tulemust numbrilisel kujul, saab selle alusel tõendada vaid seda, et isiku väljahingatavas õhus oli alkoholi, mitte aga selle hulka. Selle kindlaksmääramine, kui palju alkoholi sisaldub isiku väljahingatava õhu ühes liitris, eeldab õhu alkoholisisalduse mõõtmist. Mõõteseaduse⁷³ § 5 lg 2 p-i 2 kohaselt peab juhul, kui mõõtetulemusest sõltub isiku karistamine, olema tõendatud mõõtetulemuse jälgitavus. Seetõttu saab alkoholikontsentratsiooni isiku väljahingatavas õhus tõendada ainult taadeldud alkomeetri abil. Indikaatorvahendid on aga just sellised alkomeetrid, mis ei ole taadeldud ning mille näidu alusel väljahingatava õhu alkoholikontsentratsiooni tõendada ei või.⁷⁴ Muutes alkoholi joobe definitsiooni selliselt, et joove on seotud arvulise näiduga, on seadusandja loonud tõendamisobjekti, mille tõendamine ei ole iga tõendiliigi abil võimalik. Nii ei saa alkoholisisalduse määra isiku veres tuvastada ka tunnistaja ütluste alusel.⁷⁵

Narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud joobe kahtluse korral tuleb toimetada isik bioloogilise vedeliku proovi võtmiseks tervishoiuteenuse

⁷¹ RKKKo 3-1-1-76-09 p 10.

⁷² RKKKo 3-1-1-112-09 p 8.

⁷³ Mõõteseadus. – RT I 2004, 18, 132 ... RT I, 31.12.2010, 26.

⁷⁴ RKKKo 3-1-1-98-09 p 17.1.

⁷⁵ RKKKo 3-1-1-112-09 p 9.

osutaja juurde või riiklikusse ekspertiisiasutusse (PPVS §-i 7²⁷ lg 1). Kui proovi võtmise õigus on nii tervishoiuteenuse osutajal kui ka riiklikul ekspertiisiasutusel, siis uuringu tegemise õigus on neist vaid viimasel.

Kokkuvõtvalt võib märkida, et alates 1. juulist 2009. a kehtima hakanud seadusemuudatustega tõmmati väärteo- ja kuriteokoosseisu vaheline piir alates määrast, mille korral kasvab oluliselt joobes juhtide poolt põhjustatud raskete tagajärgedega liiklusõnnetuste põhjustamise oht. Seda seisukohta kinnitab ilmekalt Justiitsministeeriumi poolt 2006. a läbi viidud uuring, kus 2005. a andmete kohaselt tuvastati liiklusõnnetuse põhjustanud joobes mootorsõidukijuhtidel kõige sagedamini veres 1,5-2,5 promilli: 44% juhtumitest, mille puhul on juhi joobe raskuste teada. Lisada tuleb, et neljal viiendikul hukkunud juhtidest, kelle organismist leiti alkoholi, oli selle sisalduseks 1,5 promilli või enam. Samas polnud alkoholi tarvitanud hukkunud juhtide seas mitte ühegi juhi joove alla 0,6 promilli.⁷⁶ Raske tagajärje põhjustamises süüdi mõistetud 23-st alkoholi tarvitanud juhust 15-l oli õnnetuse põhjustamise ajal veres alkoholi vähemalt 1,5 promilli ning 20-l juhul oli juhi joove 0,6 promilli või kõrgem.⁷⁷ Mida rohkem on juhi organismis alkoholi, seda suurem on temast lähtuv liiklusoht ning ka teo ebaõigus. Seega saab eeltoodud näidetele tuginedes rääkida selgest seosest nii liiklusõnnetusse sattumise ohu kui ka õnnetuse tagajärgede raskuse ja joobe raskuse vahel.

2.2. Mootorsõiduk kui konfiskeerimise ese

Joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimise problemaatikat on käsitletud Riigikohtu üldkogu otsuses nr 3-1-1-37-07, milles väljatoodud seisukohad järgnevalt ka käsitlemist leiavad. Antud kaasuses tunnistati T. Tiik Viru Maakohtu 6. veebruari 2007. a otsusega KarS §-i 424 järgi süüdi selles, et olles isik, kellel on kehtiv karistus mootorsõiduki joobeseisundis juhtimise eest, juhtis 8. oktoobril 2006. a jälle sõiduauto alkoholihoobes. Süüdimõistva kohtuotsusega konfiskeeriti T. Tiikilt KarS §-i 83 lg 1 alusel süüteo toimepanemise vahendiks olnud sõiduauto.⁷⁸ Ringkonnakohus jättis maakohtu otsuse muutmata, misjärel esitas T. Tiiki kaitsja Riigikohtule kassatsiooni, milles taotles maa- ja ringkonnakohtu otsuse tühistamist konfiskeerimise kohaldamise osas. Kaitsja hinnangul konfiskeeriti T. Tiikilt sõiduauto õigusliku aluseta, sest KarS §-s 424 ei ole sätestatud konfiskeerimise võimalust, mistõttu ei ole seadusandja pidanud mootorsõiduki joobeseisundis juhtimist piisavalt raskeks kuriteoks, et konfiskeerida selle toimepanemise vahend. Sõidukit ei või kaitsja arvates konfiskeerida ka

⁷⁶ A. Ahven, E. Hillep (koost). Joobes sõidukijuhtimisega seonduvad riskid ja võimalikud meetmed joobes sõidukijuhtimise vähendamiseks. Uuringu aruanne. Tallinn: Justiitsministeerium 2006, lk 34-36.

⁷⁷ *Ibid.*, lk 39.

⁷⁸ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 1.

põhjusel, et selle konfiskeerimine ei ole meetmena proportsionaalne. Samuti toovad konfiskeerimine kaasa ebavõrdse kohtlemise, kuna konfiskeerida saab üksnes teo toimepanija omandis oleva mootorsõiduki, mitte aga ühisomandis olevaid või liisitud sõidukeid.⁷⁹ Tegemist oli pretsedenti loova kohtuasjaga, millest sõltus, kas joobes juhte ähvardab edaspidi sõiduvahendist ilmajäämine või mitte.

Niisiis tõusetus Riigikohutus esmaseks lahendust vajavaks küsimuseks, kas mootorsõiduk on KarS §-s 424 kirjeldatud teo toimepanemise vahend või vahetu objekt. Üldkogu märkis, et süüteo toimepanemise vahend on ese, millega rünnatakse süüteo objekti või muu ese, mida kasutades täidetakse mõni süüteokoosseisu tunnus. Vahend on seega ese, mis tööriistana hõlbustab süüteo toimepanemist. Seevastu süüteo vahetu objekt on aine või ese, mis on isiku käitumise objekt, mille käitamisele või käitlemisele on koosseisus kirjeldatud tegu suunatud. Vahetu objekti ja vahendi eristamine taandubki sellele, kas tegu on suunatud sellele esemele või saab mingit tegu selle eseme abil hoopis sooritada. Seejuures ei oma tähtsust, kas ese on süüteokoosseisus nimetatud või mitte. Isik, kes juhib mootorsõidukit joobeseisundis, kasutab seda liikluses osalemiseks ja seega ka süüteo toimepanemiseks.⁸⁰ Seega nõustus Riigikohtu üldkogu selles küsimuses alama astme kohtute seisukohaga, et mootorsõiduk on KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemise vahend. Samuti ei nõua KarS §-i 83 lg 1 erinevalt vahetust objektist süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimiseks täiendavat legitimaatsiooni.⁸¹

Mitmed üldkogu liikmed⁸² jäid mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi küsimuses aga eriarvamusele. Nii on eriarvamuses väljendatud seisukohta, et mootorsõiduki kui teo toimepanemise vahendi määratlemise õiguslik eksijäreldus võib tuleneda tõsiasiast, et mootorsõiduk on tõepoolest liiklusvahend. Siiski ei tohiks süüteo toimepanemise vahendi määratlemisel piirduda argitasandilt pärinevate arusaamadega. Kuriteo toimepanemise vahendiks saab lugeda üksnes selliseid objekte, mis hõlbustavad kuriteo toimepanemist ning mida on võimalik kuriteo tunnuste kogumist mõtteliselt eemaldada ilma, et kuriteokoosseis lakkaks olemast. Joobeseisundis juhi poolt kasutatud mootorsõiduk mitte pelgalt ei hõlbustanud kuriteo toimepanemist, vaid on selle kuriteo objektiivse koosseisu obligatoorne element, mida ei ole võimalik sellest kuriteost mitte kuidagi „ära mõelda“ ilma, et lakkaks olemast ka kuriteokoosseis. Seega tuleks joobeseisundis juhi poolt kasutatud mootorsõidukit käsitada KarS §-s 424 ettenähtud kuriteo vahetu objektina ja allutada KarS § 83 lg-tes 2 ja 3

⁷⁹ RKÜKo 3-1-1-37-07 p-d 4-4.1.

⁸⁰ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 16.

⁸¹ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 17.

⁸² Seisukohale, et joobeseisundis juhi poolt kasutatud mootorsõiduk on KarS §-i 424 kirjeldatud kuriteo vahetu objekt, jäid riigikohtunikud E. Kergandberg, I. Koolmeister, J. Põld ja T. Anton.

sätetatud regulatsioonile ning seadusandja peaks lisama konfiskeerimise võimaluse ka KarS §-i 424, kuna siis tuleneks konfiskeerimise võimalus otse eriosa süüteo koosseisu sanktsioonist.⁸³ Üldkogu leidis aga kokkuvõtvalt teisiti, s.t joobes juhtimise korral on mootorsõiduk kuriteo toimepanemise vahend mitte vahetu objekt ega vaja seetõttu ka täiendavat legitimeerimist karistusseadustiku eriosas.

Eriarvamuses veenvalt põhjendatud seisukohaga, et joobes juhtimise korral on mootorsõiduk käsitletav kui kuriteo toimepanemise vahetu objekt, nõustub ka käesoleva töö autor. Nii saab eriarvamust tõlgendades olla kuriteo toimepanemise vahendiks näiteks nuga, millega pandi toime tapmine. Seda põhjusel, et tapmisest kui kuriteost on nuga vahendina nõ „ära mõeldav“ ilma, et kaoks võimalus tapmist kuidagi teisiti, mingi muu vahendiga toime panna (nt kirves). Kui joobes juhtimisest kui kuriteost mootorsõiduk „ära mõelda“, siis kaob ka kuriteo koosseis ning siinjuures ei saa öelda, et see kuritegu võiks kuidagi teisiti ikka alles jääda. Just seetõttu, et seadusandja on LS § 2 p-s 40 defineerinud mootorsõiduki mõiste, mille kohaselt on selleks mootori jõul liikuv sõiduk, v.a mootoriga jalgratas, pisimopeed, maastikusõiduk, tramm ja ka sõiduk, mille valmistajakiirus on alla kuue kilomeetri tunnis. Seega ei ole autori arvates ilma mootorsõidukit kasutamata võimalik KarS §-i 424 koosseisu täita.

Teise aspektina on eriarvamuses märgitud, et üldkogu selline seisukoht on avanud edasisele kohtupraktikale võimaluse konfiskeerida lisaks joobes juhi mootorsõidukile ka sellise juhi mootorsõidukit, kes ületas lubatud sõidukiirust või kes mistahes muul viisil rikkus mootorsõiduki kasutamise eeskirju. Kõigil neil juhtudel saab üldkogu otsusest tulenevalt käsitada mootorsõidukit süüteo toimepanemise vahendina.⁸⁴ Töö autori hinnangul⁸⁵ ei olegi sellise paralleeli tõmbamine sugugi halb, kuna lisaks joobes mootorsõiduki juhtidele peame liikluses igapäevaselt silmitsi seisma ka paadunud kiiruseületajatega, kes samamoodi oma tegevuse läbi ohustavad kaasliiklejate elu, tervist ja vara. Seetõttu võiks ka selliste rikkujate ohjeldamisena tulla kõne alla mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine. Autorile teadaolevalt ei ole seda meedet tänaseni veel ühegi kiiruseületaja suhtes aga kohaldatud.

⁸³ RKÜKo 3-1-1-37-07, riigikohtunik E. Kergandbergi eriarvamus, p 1.

⁸⁴ RKÜKo 3-1-1-37-07, riigikohtunik E. Kergandbergi eriarvamus, p 1.

⁸⁵ Jättes siinkohal tähelepanuta autori enese seisukoht mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi või vahetu objekti piiritlemise küsimuses ning lähtudes ainuüksi eriarvamuses väljatoodud mõttest rakendada mootorsõidukite konfiskeerimist ka kiiruseületajate suhtes.

2.3. Mootorsõiduki konfiskeerimise põhiseaduspärasus

Vara konfiskeerimine toob enesega vältimatult kaasa isiku ühe põhiõiguse – omandiõiguse riive, kuna lähtuvalt Eesti Vabariigi põhiseaduse⁸⁶ (edaspidi PS) § 32 lg 1 esimesest lausest on igaiühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Sama paragrahvi lg 2 lause 1 kohaselt on igaiühel õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Vastavalt PS § 32 lg 1 lausele 2 võib omandit omaniku nõusolekuta võõrandada üksnes seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Tegemist on üldise varalisi õigusi kaitsva normiga, mille kaitseala ulatub kinnis- ja vallasasjade kõrval ka rahaliselt hinnatavatele konkreetsetele õigustele ja nõuetele.⁸⁷ Nimetatud põhimõtted kehtivad üksnes õiguspärasel teel omandatud vara suhtes.⁸⁸

Eeltoodust tulenevalt on Riigikohtu üldkogu T. Tiiki otsuses selgitanud mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi või vahetu objekti piiritlemise kõrval teise olulise küsimusena omandipõhiõiguse riive põhiseaduslikku õigustust süüteovahendi konfiskeerimise korral. Antud probleemistik kätkeb endas omakorda kahte olulist küsimust. Esiteks, kas konfiskeeritav vara kuulub omandipõhiõiguse esemelisse kaitsealasse, ja teiseks, kuidas suhestuvad konfiskeerimisega PS §-i 32 sellised aspektid nagu võõrandamine üksnes üldistes huvides, kohese ja õiglase hüvitise eest: võimalus luua seadusega omandi valdamisele, kasutamisele ja käsutamisele kitsendusi ning keeld kasutada omandit üldiste huvide vastaselt.⁸⁹

Üldkogu seisukoha järgi kuulub vabas tsiviilkaibes olev ja legaalselt omandatud ese, mida kasutati süüteo toimepanemiseks, omandipõhiõiguse esemelisse kaitsealasse, mistõttu tuleb käsitletava kaasuse pinnalt hinnata, kas sõiduauto kui tahtliku süüteo toimepanemise vahendi omanikult konfiskeerimine on omandi puutumatusse sekkumisena põhiseadusega kooskõlas või mitte.⁹⁰ Ehk millisel põhiseaduslikul alusel on mootorsõiduki konfiskeerimine lubatav.

Üldkogu hinnangul ei ole PS §-i 32 eesmärgiks välistada omandipõhiõigust riivavaid karistusi, kuna põhiseadus samaaegselt annab seadusandjale volituse taoliste karistuste kehtestamiseks. Nii tuleneb teovahendi konfiskeerimise õigustus PS § 32 lg 2 lausest 3, mis keelab kasutada omandit üldiste huvide vastaselt. Joobeseisundi korral halveneb isiku võime hoida mootorsõidukit oma kontrolli all, mistõttu suureneb liiklusõnnetuse oht. Seega ohustab

⁸⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 2.

⁸⁷ RKÜKo 3-2-1-143-03 p 18.

⁸⁸ RKPJKo III-4/A-10/94.

⁸⁹ A. Parmas (viide 26), lk 557.

⁹⁰ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 20.

mootorsõiduki joobeseisundis juhtimine kaasliiklejate elu, tervist ja vara, mistõttu on riik kohustatud sellisele omandi üldiste huvide vastasele käitumisele reageerima, võttes tarvitusele meetmed loetletud väärtuste kaitseks. Sealhulgas ka üldiste huvide vastaselt kasutatud omandi tasuta ära võtta.⁹¹

Selline üldkogu seisukoht tähendab aga väidet, et omandikitsendus ja omandi tahtevastane võõrandamine ei ole eraldi kategooriad ning lisaks tahtevastasele võõrandamisele võib esineda PS §-i 32 lg 2 alusel kehtestatud kitsendusi, mis välistavad omandiõiguse mingi eseme puhul. Vahetegu, kas konkreetsel juhul rakendub sunniviisiline võõrandamine omaniku tahte vastaselt (PS § 32 lg 1) või omandikitsendus (PS § 32 lg 2), sõltuks sellest, kas omandit on kasutatud üldiste huvide vastaselt või mitte. Omandi üldiste huvide vastasel kasutamisel rakenduks sellisel juhul omandikitsendus. Omandi tarvitamine kuriteo toimepanemiseks oleks aga üks võimalik omandi üldiste huvide vastase kasutamise juhtum. Seejuures võib ka kuriteokoosseisude ja kuriteo toimepanemise õigusjärelmite (nii varaline karistus kui ka konfiskeerimine) kehtestamist mõista omandikitsenduse kehtestamisena.⁹²

Üldkogu selline seisukoht tekitab vastakaid arvamusi mitmes üldkogu koosseisu kuuluvas liikmes, millest järelduvalt ei ole antud küsimus kõigile üldkogu liikmetele üheselt mõistetav. Ka ei käsitletud üldkogu *expressis verbis* küsimust, mis tähendust omab konfiskeerimise kontekstis PS § 32 lg 1 teine lause – võõrandamine üksnes üldistes huvides ning kohese ja õiglase hüvitise eest.⁹³ Seetõttu pööratakse alljärgnevalt tähelepanu ka neile aspektidele.

Kahtlemata saab pidada sõiduauto konfiskeerimist KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemise eest üldistes huvides olevaks, ent siinjuures tekitab probleeme asjaolu, et sellele ei järgne PS § 32 lg 1 lausest 2 tulenevat õiglast ja kohest hüvitust. Õiguskantsler siin vastuolu ei näe ning toetab lähenemist, et konfiskeerimine eeldabki tasu, ent see tasu ei pea seisnema rahasumma maksmises. Õiguskantsleri arvates tuleb õiglast ja kohest hüvitist tõlgendada abstraktselt, mis võib seisneda võlast vabanemise või kõigile mõistetava rahalise kompensatsiooni asemel hoopis avalik-õiguslikust kohustusest vabanemises. Hüvitise õigluse mõõdupuuks tuleb sellisel juhul aga pidada konfiskeerimise proportsionaalsust.⁹⁴ Mida proportsionaalsem konfiskeerimine seda õiglasem hüvitis ja vastupidi.⁹⁵ Eriarvamusele jäänud kohtunike arvates mingist õiglasest ja kohesest tasust siiski rääkida ei saa. Seda põhjusel, et ükskõik kui universaalseks õiguslikuks instrumendiks proportsionaalsust põhiseaduslikkuse

⁹¹ RKÜKo 3-1-1-37-07 p-d 21, 22.

⁹² A. Parmas (viide 26), lk 558.

⁹³ *Ibid*, lk 557.

⁹⁴ *Ibid*, lk 558-559.

⁹⁵ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 13.

järelevalve kontekstis lugeda, on siiski üsna keeruline mootorsõiduki omanikule selgeks teha, et ta on enda sõiduki eest saanud põhiseaduse mõttes õiglase hüvitise sel teel, et konfiskeerimine oli ju proportsionaalne.⁹⁶

Küllap ei arva ka eriarvamusele jäänud kohtunikud, et konfiskeeritud sõiduauto omanikul tõepoolest oleks õigus tasule. Selline küsimus tõusetub, kuna konfiskeerimist ei ole KarS-s käsitletud kui karistust, vaid kui muud mõjutusvahendit. Tegemist ei ole formaalse karistusega, samas on konfiskeerimise mõju tugev, kuna lõpetatakse isiku omandiõigus mootorsõidukile.⁹⁷ Üldkogu viitas seda küsimust analüüsidest Riigikohtu lahendile nr 3-4-1-10-04, kus kohus märkis, et küsimust, kas mingi riiklik sunnivahend on PS §-i 23 lg 3 mõttes käsitatav karistusena või mitte, ei saa lahendada üksnes karistusseadustikus sätestatu pinnalt. Kontrollimist vajab, kas riiklikku sunnivahendit, mida formaalses karistusõiguses ei loeta karistuseks, tuleb siiski käsitada karistusena sisuliselt ehk materiaalselt. Põhiõiguslikud garantiid peavad olema tagatud mõlemal juhul. Seega tuleb hinnata, kas tegemist on karistusega materiaalses mõttes, s.o õiguserikkumise eest kohaldatava meetmega, mis evib karistuse olemust ja eesmärki ning on piisavalt raske, olemaks võrreldav kriminaalkaristusega formaalses mõttes.⁹⁸ Sellest järelduvalt on süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine käsitatav materiaalses mõttes karistusena.

Siiski ei ole konfiskeerimise karistuslik aspekt iseenesest asjaolu, mis ei võimaldaks mõista seda iseseisvat tähendust omava muu mõjutusvahendina. Konfiskeerimisele mõjutusvahendina pole erinevalt karistusest omased ei häbimärgistamise taotlus ega riiklik hukkamõist. Selle asemel lähtub konfiskeerimine märksa pragmaatilisemast – julgeolekukaalutlusest. Nii tähendab süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine ühelt poolt süüteo toimepannud isikule takistuste seadmist, et ta ei paneks mingi eseme abil uuesti toime kuritegu, ning teiselt poolt ühiskonna kaitsmist selle kaudu, et isikult võetakse ära ese, millega ta ümbritsevat ohustab. Arvestades asjaoluga, et kroonilise joobes juhi käes olev mootorsõiduk ohustab liikluse turvalisust ja seeläbi ka ühiskonna turvalisust üldiselt, mis omakorda tähendab PS §-i 19 lg 2 sätestatud teiste õiguste ja vabaduste arvestamise kohustuse rikkumist, on taotletav piirang põhiseaduse kohaselt lubatav.⁹⁹ Ka Riigikohus on seisukohal, et piirang, mille eesmärk on avaliku korra kaitse ja kuriteo tõkestamine, on legitiimne.¹⁰⁰

⁹⁶ RKÜKo 3-1-1-37-07, riigikohtunik E. Kergandbergi eriarvamus, p 2.

⁹⁷ RKÜKo 3-1-1-37-07 analüüs. – Arvutivõrgus: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analysys/3180 (15.03.2013).

⁹⁸ RKÜKo 3-4-1-10-04 p 17.

⁹⁹ J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 691.

¹⁰⁰ RKPJKo 3-4-1-10-02 p 30.

2.4. Mootorsõiduki konfiskeerimise proportsionaalsus

Niisiis on omandiõiguse riivega tegemist juhul, kui otsustatakse isiku õiguspäraselt omandatud vara konfiskeerimise ehk tasuta võõrandamise küsimust, mille tagajärjeks on alati omanikupositsiooni täielik kadumine. Seetõttu on nõutav ka nimetatud meetme proportsionaalsuse hindamine, kuivõrd tänapäeva nõuetele vastava õigussüsteemi üheks vältimatuks tingimuseks peab olema ka proportsionaalsuse printsiibiga arvestamine indiviidide õiguste piiramisel ja ka laiemalt erahuvide kitsendamisel.¹⁰¹

Proportsionaalsuse põhimõtte tuleneb PS § 11 teisest lausest, mille kohaselt õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnustas proportsionaalsuse põhimõtte kehtimist Eesti õiguskorras esimest korda 1997. a¹⁰² ning juba vähem kui aasta hiljem sõnastas proportsionaalsuse põhimõtte tuuma järgnevalt: „*Õigusriigis kehtiva proportsionaalsuse printsiibi kohaselt peavad rakendatavad abinõud vastama soovitatavale eesmärgile*“.¹⁰³ Sellest kujunes omakorda edasise kohtupraktika käigus välja kolmeastmeline proportsionaalsuse põhimõtte, mis on tänaseks muutunud järjekindlaks praktikaks. Tegemist on ühe õigusriigi keskse põhimõttega, mille aluseks on idee, et riik tohib isiku vabadussfääri üldistes huvides piirata üksnes niivõrd, kuivõrd see on möödapääsmatu.¹⁰⁴

Proportsionaalsuse põhimõttele vastavust kontrollib kohus järjestikku kolmel astmel – kõigepealt abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajadusel ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses ehk mõõdukust.¹⁰⁵ Sobivuse ja vajalikkuse kitsamas tähenduses põhimõtte on sõnastanud R. Alexy järgnevalt: „*Põhiõiguse riive on põhiseadusega vastuolus, kui see ei sobi edendama riigi poolt seatud eesmärgi saavutamist. /.../ Põhiõiguse riive pole vajalik ja on sellepärast põhiseadusega vastuolus, kui on olemas mõni muu sobiv vahend, mis edendab sama hästi seadusandja poolt järgitud eesmärgi saavutamist, kuid riivab põhiõigust vähem intensiivselt*“.¹⁰⁶ Nimetatud põhimõtet on järjekindlalt rakendanud ka Riigikohus, rõhutades, et „*sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Vaieldamatult ebaproportsionaalne on sobivuse mõttes abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta eesmärgi saavutamist. Sobivuse nõude sisuks on kaitsta isikut avaliku võimu tarbetu sekkumise eest. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem*

¹⁰¹ M. Triipan. Proportsionaalsuse printsiip riigi- ja haldusõiguses. – Juridica 2001/5, lk 305.

¹⁰² RKPJKo 3-4-1-3-97 p I.

¹⁰³ RKPJKo 3-4-1-6-98 p III.

¹⁰⁴ Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 3.tr. Tallinn: Juura 2012, § 11 komm 3.

¹⁰⁵ RKPJKo 3-4-1-1-02 p 15.

¹⁰⁶ R. Alexy. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – Juridica 2001, eriväljaanne, lk 51.

*koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Arvestada tuleb ka seda, kui võrd koormavad erinevad abinõud kolmandaid isikuid, samuti erinevusi riigi kulutustes. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust.*¹⁰⁷

Riigi poolt avalikel eesmärkidel võetavad meetmed ja kasutatavad vahendid ei või ületada kujutletavaid sobivuse ja vajalikkuse piire. Vahendite valikul ning potentsiaalse mõju hindamisel tuleb leida optimaalne lahendus; vähem piiravate meetmete olemasolul tuleb eelistada viimaseid, indiviidile tekitatav kahju või tema õigustele seatav piirang ei tohi olla ülemäärane, eaproportsionaalne taotletava eesmärgiga.¹⁰⁸ Ka Riigikohus rõhutab, et kogu karistusõiguslik regulatsioon peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. See tähendab, et karistusõiguse mis tahes sätete puhul on võimalik tõstatada küsimust selle sättega võimaldatava põhiõiguste riive kohasusest, tarvilikkusest ja mõõdukusest.¹⁰⁹

Seega tuli T. Tiiki asjas leida üldkogul vastus küsimusele, kas piiramatu tsiviilkäibega ja turul vabalt saadaoleva eseme tasuta võõrandamine täidab konfiskeerimise eesmärgi, kas selle eesmärgi saavutamiseks puuduvad sama tõhusad, ent leebemad meetmed ning kas avalikes huvides rakendatud meetme kasulikkus kaalub üles isiku põhiõiguse piirangu.¹¹⁰

Süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimise eesmärgiks on kõrvaldada asjad, mis ohustavad ümbrust oma liigi poolest või mida võidakse kasutada õigusvastaste tegude toimepanemiseks. Seetõttu ei saa eseme tunnistamisel süüteo toimepanemise vahendiks lähtuda ainult eseme kasutamistõttu õigusvastase teo toimepanemiseks, vaid tuleb alati täiendavalt tuvastada konkreetse eseme ohtlikkus ümbrusele. Vastasel juhul hõlmatakse karistusõiguses põhjusliku seose tuvastamisel laialdaselt kasutusel oleva ekvivalentsusteooria tõttu KarS § 83 lg-s 1 toodud süüteo toimepanemise vahendi mõistesse ka esemeid, mille olemus ei ole üldse suunatud õigusvastaste tegude toimepanemisele nagu nt korter narkootilise aine hoidmise korral, maalimistarbed intellektuaalse omandi vastase süüteo toimepanemisel jne.¹¹¹

Kuna joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimise formaalsed eeldused on sätestatud KarS § 83 lg-s 1, siis materiaalsete eelduste tuvastamiseks tuleb lisaks eseme abstraktse ohtlikkuse

¹⁰⁷ RKPJKo 3-4-1-1-02 p 15.

¹⁰⁸ M. Triipan (viide 101), lk 307.

¹⁰⁹ RKKKo 3-1-1-99-06 p 22.

¹¹⁰ RKKKo 3-1-1-37-07 p 7.

¹¹¹ RKKKm 3-1-1-27-07 p 14.

analüüsimisele hinnata ka konkreetse süüteo asjaolusid, et teha kindlaks, mil viisil ja kelle poolt selle esemega oht tekitati.

Ilmselgelt ei ole mootorsõiduk üldse asi, mis ohustaks ümbrust lihtsalt oma liigi poolest ja pelgalt oma olemasoluga. Küll muutub aga pilt siis, kui vaadelda mootorsõidukit üheskoos isikuga, kellel on kalduvus juhtida sõidukit joobes. Just selles kontekstis saabki tõdeda, et sõiduk on ohtlik, kui see jääb konkreetse isiku omandisse edasi, kuna seda võidakse edasiselt kasutada õigusvastase teo toimepanemiseks.¹¹² Seega võib isik oma süstemaatilise õigusvastase käitumisega näidata, et tema valduses olev mootorsõiduk on tema enda käitumise iseärasuste tõttu kaasliiklejatele jätkuvalt väga ohtlik ning see on ka selge argument tema omandiõiguse riive lubatavuse kasuks.¹¹³

Tuleb tõdeda, et joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimine on sobiv meede, kuna vähemalt sama sõidukiga ei saa isik enam kuritegu toime panna. Samas võib tekkida küsimus, et kui mootorsõiduki äravõtmist saab põhjendada isikult objektiivse võimaluse võtmisega tegu uuesti toime panna, siis kuidas selgitada ainult konkreetse teo toimepanemise vahendi, mitte aga isikule kuuluva muude samaliigiliste esemete äravõtmist.¹¹⁴

Siin tulebki esmalt rõhutada, et isiku võimalus endale konfiskeeritu asemele uus sõiduvahend hankida ja selle abil uuesti kuritegu toime panna ei muuda seda mõjutusvahendit iseenesest kuidagi sobimatuks. Vastasel juhul oleks ebaloogiline ka näiteks narkokaupmehelt narkootikumide äravõtmine või salakaubaveoks kohandatud sõiduki äravõtmine salakaubavedajalt, sest ka need on võimalik uuesti hankida. Konfiskeerimise sobivus avaldub pigem selles, et isikule tehakse täiendav takistus kuriteo toimepanemiseks. Uue sõiduki hankimine nõuab jõupingutust ja lisaressurssi, mistõttu on see vähemalt potentsiaalselt isiku jaoks nii objektiivne takistus kui ka motiiv uue kuriteo sooritamise vastu. Kui konfiskeerimisel on kasvõi minimaalne efekt – näiteks on liiklus turvalisem kasvõi selle ajavahemiku jooksul, kus isik peab konfiskeerimise tõttu autopoodi jalutama –, saab möönda, et joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimise kui meetme sobivust.¹¹⁵

Küll nõustub aga töö autor A. Parmase seisukohaga selles küsimuses, milline on isiku põhiõiguste riive sobiv ulatus ehk kas alati ongi proportsionaalne reageerida just konfiskeerimisega või täidaks sama eesmärgi isikule kuuluva eseme kasutuskõlbmatuks

¹¹² J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 691.

¹¹³ *Ibid*, lk 693.

¹¹⁴ *Ibid*, lk 693.

¹¹⁵ *Ibid*, lk 693.

muutmine või teatavaks ajaks hoiule võtmine.¹¹⁶ T. Tiiki asjas on prokurör seisukohal, et mootorsõiduki ajutine hoiulevõtmine ei ole konfiskeerimisega siiski efektiivselt võrreldav. Kuna süüteo vahendi konfiskeerimise mõõdukus sõltub juhtumi asjaoludest, siis on seadusandja sätestanud selle üksnes võimalusena, mitte aga süüteo obligatoorse järeelmina. Konfiskeerimise mõõdukust pole võimalik aga abstraktse normikontrolli raames hinnata.¹¹⁷

Üldkogu leidis, et piiramatu tsiviilkäibega ja turul vabalt saadaoleva süüteo vahendi konfiskeerimisega taotletavat eesmärki – antud juhul liiklusohutuse tagamist – ei ole võimalik saavutada ka muude omandiõigust vähem riivavate abinõudega,¹¹⁸ viidates Riigikohtu lahendile nr 3-4-1-2-05, kus märgitakse, et süüteokoosseisule vastava karistuse määratlemisel on seadusandjal suur otsustamisvabadus. Kehtestatud karistumäärade raskus peab vastama toimepandud teo ebaõigusele, mõjutama isikut edaspidi rikkumisest hoiduma ning kaitsma õiguskorda. Karistumäärad põhinevad ühiskonnas omaksvõetud väärtushinnangutel, mille väljendamiseks on pädev just seadusandlik võim ning mille kaudu on parlamendil võimalik kujundada riigi karistuspoliitikat.¹¹⁹

Kuna mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis kuulub raskete liiklusõnnetuste levinud põhjuste hulka ning arvestades konfiskeerimise märkimisväärset preventiivset toimet, võib pidada süüteo vahendiks oleva sõiduauto konfiskeerimist teole vastavaks. Siiski märgib Riigikohus, et kuivõrd süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine on materiaalses mõttes karistus, ei ole võimalik selle kohaldamise mõju süüdlasele hinnata üksnes eraldivõetuna. Õiglaseks ja mõistlikuks, edaspidi uut kuritegu ärahoidvaks karistuse kohaldamiseks, tuleb kohtul arvestada süüdlasele kõiki kohaldatavaid õigusjärelmeid kogumis. Mootorsõiduki konfiskeerimist võib pidada õigustatuks üksnes juhul, kui on piisavalt ja põhjendatult alust arvata, et isik paneb samalaadseid õigusrikkumisi toime ka edaspidi, kusjuures leebemad meetmed (nt juhtimisõiguse äravõtmine lisakaristusena) pole suutnud mõjutada süüdlast uutest samalaadsetest süütegudest hoiduma.¹²⁰

Soome ülemkohus on märkinud, et nende õiguses on esmane ennetusmeetod joobes juhtimise vastu juhtimisõiguse äravõtmine. Konfiskeerimine on põhjendatud, kui karistusele ja juhtimisõiguse äravõtmisele vaatamata paneb isik uuesti toime joobes juhtimise, mis näitab, et varasemad riigipoolsed meetmed ei ole mõju avaldanud. Konfiskeerimise üle otsustamisel tuleb kaaluda, kui suure tõenäosusega võib isik uuesti mootorsõidukit joobes juhtida.

¹¹⁶ A. Parmas (viide 26), lk 556.

¹¹⁷ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 9.

¹¹⁸ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 23.

¹¹⁹ RKÜKo 3-4-1-2-05 p 57.

¹²⁰ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 23.

Konfiskeerimise kui ennetusmeetme vajalikkust näitab asjaolu, et joobes juhtimine on toime pandud ajal, mil isikult oli juhtimisõigus ära võetud.¹²¹

Seega on mootorsõiduki kui süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimine õigustatud üksnes siis, kui tegu on koosseisupärane, õigusvastane ja süüline ning on piisavalt põhjendatult alust arvata, et isik paneb samalaadseid õigusrikkumisi toime ka edaspidi, kusjuures leebemad meetmed ei ole mõjunud. Seetõttu tuleb konfiskeerimise kasuks otsustada juhul, kui sellest saadav kasu teiste isikute põhiõiguste kaitsel on suurem kui süüdlase omandiõigus. Nii on prokuratuur taotlenud praktikas sõiduki konfiskeerimist juhul, kui on tegemist vähemalt kolmandat korda joobes juhtimisega, millele lisandub eelneva kohtuotsuse mittetäitmine.¹²² Sellest järelduvalt ei kohaldata joobes juhtimise korral mootorsõiduki konfiskeerimist kergekäeliselt, mis annab aimu meetme rangusest.

Siiski on Riigiprokuratuur joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimise kriteeriumitele vastavaid juhiseid aja jooksul muutnud. Nii tuleb tänases praktikas prokuröri juures juhilt mootorsõiduki konfiskeerimist kaaluda juhul, kui:

- a) kuritegu pannakse toime ajal, mil juhi varasem karistus joobes juhtimise (sh väärteokaristus) eest pole veel kustunud või;
- b) isikult on varem joobes juhtimise eest lisakaristusena võetud ära juhtimisõigus või puudub tal üldse juhtimisõigus;
- c) isik on raskes või ohtlikkus joobes.

Alapunktid a, b, c on alternatiivsed ning konfiskeerimisotsuse tegemiseks piisab, kui kasvõi üks eelpoolnimetatud tingimustest on täidetud. Alapunkti c puhul ei peeta silmas mitte niivõrd suurt promilli, vaid konkreetse juhtumiga kaasnenud reaalset ohtu – nt kihutab joobes juht ohtlikult või sõidab ohtlikke manöövreid tehes politsei eest ära.¹²³

2.5. Varaliste õiguste konfiskeerimine

Kui T. Tiiki juhtumi ajal puudus tõepoolest võimalus konfiskeerida liisingusõidukeid, siis alates 1. juulist 2009. a kehtima hakanud seadusemuudatus annab õiguse konfiskeerida mitte süüteo toimepanemise ese või vahetu objekt, vaid sellega seotud varalised õigused, kui need tulenevad kasutuslepingust (VÕS¹²⁴ 3. osa) või omandireservatsiooniga müügilepingust (VÕS

¹²¹ Soome ülemkohtu 20.06.2005. a otsus nr KKO:2005:76 p-d 9-10. – Arvutivõrgus: <http://www.kko.fi/31895.htm> (28.03.2013).

¹²² J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 687.

¹²³ R. Aas. Riigiprokuratuuri 09.05.2013 vastuskiri autori teabepäringule.

¹²⁴ Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 21.

§ 233). Muudatus oli vajalik põhjusel, et konfiskeerimine on meetmena suunatud teo toimepannud isiku vastu ning kolmandalt isikult konfiskeerimisele kui omandiõigust oluliselt riivavale meetmele kehtivad väga ranged piirangud. Sellest tulenevalt ei olnud võimalik konfiskeerida teo toimepanemise vahendeid, mida isik kasutab nt liisingulepingu alusel. Muudatuse kohaselt on sellisel juhul võimalik konfiskeerida lepingust tulenev varaline õigus.¹²⁵ Sisuliselt tähendab see lepingu tühistamist.¹²⁶

Liisingulepingutega seotud varaliste õiguste konfiskeerimine sõltub sellest, kas neid konfiskeerida kuriteovahendina (KarS § 83 lg 3¹) või kriminaaltuluna (KarS § 83¹ - § 83²). Töö temaatikast tulenevalt leiab käesolevas alapunktis käsitlemist neist ainult esimene. Lisaks tuleb seejuures arvestada KarS §-i 85 lg 2, mille kohaselt kolmanda isiku õigused jäävad konfiskeerimisel püsima. Riik maksab kolmandale isikule hüvitist, välja arvatud KarS §-i 83 lg 3 ja 4, §-i 83¹ lg 2 ning §-i 83² lg 2 sätestatud juhtudel.

Liisingulepingust tulenevad varalised õigused, mida riigil võib olla huvi konfiskeerida, on eelkõige:

1. liisingueseme kasutusõigus;
2. liisingueseme väljaostuõigus kas lepingu lõppemisel või ülesütlemisel. See õigus ei tulene otse seadusest, vaid peab olema lepingus eraldi kokku lepitud.

Neid õigusi saab teoreetiliselt ka eelnevalt arestida. Täitemenetluse seadustiku¹²⁷ §-i 113 lg 2 kohaselt võib arestida tulevase nõude juhul, kui see on arestimise ajal piisavalt piiritletav. Probleemkohaks on tõusetunud aga nimetatud arestitud/konfiskeeritud õiguste praktiline realiseerimine riigi poolt.¹²⁸

2.5.1. Liisingueseme kasutusõigus

Liisingueseme kasutusõiguse konfiskeerimise korral võtab riik üle üksnes liisingueseme kasutusõiguse – s.t otsese valduse –, ülejäänud lepingulised suhted jäävad liisingandja ja -võtja vahel kehtima. Selline konfiskeerimine on õiguslikult võimalik eeldusel, et kuriteo toime pannud isik on liisinguvõtja.¹²⁹ Mõned liisinguandjad on sellega isegi arvestanud, nt Swedbanki liisingulepingu üldtingimuste p 3.9 järgi „*liisingueseme kasutamise piiratud võimalus või mittevõimalikkus, mis on seotud /.../ liisingueseme suhtes algatatud kriminaal-*

¹²⁵ (viide 61), lk 12.

¹²⁶ J. Sootak, P. Pikamäe (koost) (viide 25), § 83 komm 8.2.3.

¹²⁷ Täitemenetluse seadustik. – RT I 2005, 27, 198 ... RT I, 31.12.2012, 14.

¹²⁸ N. Aas. Riigiprokuratuuri seisukohad liisinguesemete konfiskeerimise korral, lk 1.

¹²⁹ *Ibid*, lk 1.

või kohtumenetlusega, ei vabasta liisinguvõtjat osamaksete ja intressi tasumise kohustusest“.¹³⁰

Sellisel juhul liisingueseme kasutusõiguse tegeliku ülevõtmiseni asi tõenäoliselt siiski ei jõuaks, kuna eelduslikult lõpetab liisinguvõtja sel juhul lihtsalt lepingu täitmise ja sõiduk tagastatakse riigi poolt liisinguandjale. Kuigi riik sellest olukorrast midagi rahaliselt ei võidaks, on kriminaalpoliitiliselt positiivne vähemalt see, et kurjategija on sunnitud liisinguesemest loobuma.¹³¹

See lahendus oleks veelgi efektiivsem, kui liisingueseme kasutusõiguse saaks arestida ja selle käigus liisinguvõtjalt sõiduki nõ hoiule võtta juba enne konfiskeerimisotsust. Siiski lähtub KrMS § 142 täna pigem eeldusest, et arestimise eesmärk on vara võõrandamise takistamine. Kasutusõiguse võõrandamine liisingulepingu kohaselt nagenii aga kõne alla üldjuhul ei tule, mistõttu tulevikus tekkiva kasutusõiguse arestimine, eriti aga selle tagamiseks sõiduki hoiule võtmine on õiguslikult kaheldav.¹³²

Kui kuriteo ja kohtuotsuse vaheline aeg ei ole aga väga pikk (nt KarS § 424 korral), on liisingueseme kasutusõiguse konfiskeerimine siiski nii võimalik kui ka mõistlik ja prokuratuuri poolt selle küsimuse kohtu ette viimine vajalik.¹³³ Seega on liisinguobjekti kasutusõiguse konfiskeerimine KarS §-i 83 lg 3¹ alusel Eesti karistusõiguses tänasel juhul võimalik ning see kehtib eelkõige KarS §-i 424 puhul, mil kuriteo toimepanemise vahendiks on liisitud sõiduk. Siiski ei ole autorile teadaolevalt seda senini joores mootorsõidukijuhtide suhtes rakendatud. Küll on aga Politsei- ja Piirivalveameti korrakaitsepolitseiosakonna juhi T. Miilitsa sõnul 2013. a eesmärgiks rakendada lisaks rikkujale endale kuuluva sõiduki konfiskeerimisele ka varalise õiguse konfiskeerimist ehk joores juhtidel on oht ilma jääda ka liisingusõidukitest.¹³⁴ Eks aeg näitab, kas vastavasisuliselt lahendeid ka praktikas tegema hakatakse.

¹³⁰ Swedbank Liising AS liisingulepingu üldtingimused. – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/credit/leasing/cond_leasing_general_est_2012_05_01.pdf (15.03.2013).

¹³¹ N. Aas (viide 127), lk 1-2.

¹³² *Ibid*, lk 2.

¹³³ *Ibid*, lk 2.

¹³⁴ Politsei muudab roolijoodikutele aresti taotlemise reeglits. – Arvutivõrgus: <http://www.liiklus.ee/ee-Liiklus-catalog-viewObject-5-6299-2-70> (03.03.2013).

2.5.2. Liisingeseme väljaostuõigus

Teoreetiliselt saaks ka liisinguauto väljaostuõiguse konfiskeerida ja selle turul maha müüa, ent selleks puudub täna igasugune täpsem regulatsioon. Kui selline regulatsioon isegi eksisteeriks, oleks liisingulepingu tähtaja lõppemisel tekkiva väljaostuõiguse avalikul enampakkumisel mahamüümine ikkagi küsitav, kuna inimesed on huvitatud siiski sõiduki kohesest soetamisest, mitte tulevikus tekkivast nõudeõigusest. Lisaks tuleb arvestada, et nõudeõiguse turuhind sõltub sõiduki eeldatavast väärtusest väljaostmise hetkel, see võib aga muutuda ja eriti siis, kui sõiduk jääb seni liisinguvõtja kasutusse. Lisaks puudub sellisel lahendusel suur kriminaalpoliitiline mõte, kuna lepinguperioodi lõpuni saab isik ikka sõidukit kasutada, tema kahjud ei ole lepingu normaalsel lõppemisel eriti suured ja ka riik midagi ei teeni.¹³⁵

Iseenesest võiks väljaostuõiguse sisustada aga selliselt, et selle konfiskeerimisel läheb õiguse omandajale üle ka lepingu ülesütlemise õigus koos võimalusega sõiduk välja osta. Nii oleks nõudeõiguse väärtus selgemalt määratletav. Selleks peaks aga liisingeseme ennetähtaegse väljaostmise võimalus olema lepingus määratletud tõepoolest liisinguvõtja õigusena. Kui sellise erakorralise ülesütlemise näol on lepingu kohaselt tegemist aga pigem rikkumisega, siis on kaheldav, et riik saaks konfiskeerida „lepingu rikkumise õiguse“ ja selle turul maha müüa. Viimasel juhul tekivad ka küsimused, kes maksab leppetrahvid jms.¹³⁶

Liisingusõiduki väljaostuõiguse realiseerimine muutub küsitavaks ka juhtumil, mil väljaostuõiguse moment saabub menetluse kestel, s.t kui vastav õigus on küll arestitud, kuid mitte konfiskeeritud. Kui liisinguvõtja tagastab sel juhul liisingeseme nõuetekohaselt liisinguandjale, siis lepinguline suhe liisinguvõtja ja –andja vahel lõpeb ning kaovad ka kõik sellest tulenevad võimalikud arestitavad/konfiskeeritavad õigused.¹³⁷ Seega ei ole liisingeseme väljaostuõiguse konfiskeerimine ja selle realiseerimine täna praktiliselt võimalik.

Siinkohal oleks võibolla otstarbekam, kui riik saaks väljaostuõiguse endale realiseerida, s.t liisingeseme ise välja osta või ise liisinguvõtja asemele võlasuhtesse astuda. Riigi omandis oleva liisingeseme mahamüümine oleks seejärel tunduvalt lihtsam. Arusaam, et liisingulepinguga seotud õiguste konfiskeerimisel saab riik ise astuda liisinguvõtja

¹³⁵ N. Aas (viide 127), lk 2.

¹³⁶ *Ibid*, lk 2.

¹³⁷ *Ibid*, lk 2.

positsiooni, lähtub muuhulgas SE 179 seletuskiri¹³⁸. Selle eelnõuga lisati KarS-i § 83 lg-e 3¹ ja muudeti ka VÕS § 78 lg-t 3.¹³⁹ Probleem seisneb aga selles, et puudub igasugune regulatsioon, milline riigiasutus sellisesse võlasuhtesse peaks astuma ja selleks pole eelarves ka kellelegi vahendeid ette nähtud. Samuti tekivad erisused sõltuvalt sellest, kas vastav nõue on alles arestitud või juba konfiskeeritud.¹⁴⁰ Seetõttu ei ole ka riigi poolt liisingulepingusse asumine liisinguvõtja asemel täna praktiliselt võimalik.

2.5.3. Omandireservatsiooniga müügilepinguga seotud sõidukite konfiskeerimine

Omandireservatsiooniga müügilepinguga seotud konfiskeeritavad varalised õigused ja nendega seotud probleemid on paljuski sarnased liisingulepinguga, v.a see, et viimase makse tasumisega läheb omand ostjale üle, samuti on vastavates lepingutes üldjuhul ette nähtud ennetähtaegse väljaostu õigus. Ent ka siin on probleemid seotud sellega, et kohtuotsuse tegemise ajal võib lepingu täitmine olla veel pooleli ja kui isik nüüd loobub edasisest lepingu täitmisest, peaks riik sõiduki kättesaamiseks asuma ise võlasuhtesse. Selleks ei ole nagu eelnevalt juba mainitud, ei reegleid ega vahendeid ette nähtud.¹⁴¹ Nii on ka omandireservatsiooniga müügilepingutega seotud sõidukite konfiskeerimine tänases õiguses praktiliselt võimatu.

2.6. Ühisomandisse kuuluva mootorsõiduki konfiskeerimine

Asjaõigusseaduse¹⁴² (edaspidi AÕS) §-i 70 lg 4 kohaselt on ühisomand kahele või enamale isikule üheaegselt kindlaksmääramata osades ühises asjas kuuluv omand. Ühisomandile kohaldatakse kaasomandi sätteid, kui just ühisomandit sätestavas seaduses ei ole kirjas teisiti (AÕS § 70 lg 6). Ühisomandi puhul eeldatakse erilise isikliku suhte, näiteks abielusuhete olemasolu.¹⁴³ Seega jääb ühisvara eelkõige perekonnasuhetesse, kus seda reguleerivad perekonnaseaduse¹⁴⁴ (edaspidi PKS) sätted.

Alates 01.07.2010. a jõustunud uue PKS §-i 24 kohaselt valitakse varasuhe abiellumisel või abieluvaralepinguga. Abiellumisavaldust tehes saavad abiellujad valida, millist vararežiimi nad enda abielule kohaldada soovivad – on selleks varauhisus, vara juurdekasvu tasaarvestus

¹³⁸ (viide 61).

¹³⁹ Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seadus. – RT I 2008, 54, 304.

¹⁴⁰ N. Aas (viide 127), lk 3.

¹⁴¹ *Ibid*, lk 3.

¹⁴² Asjaõigusseadus. – RT I 1993, 39, 590 ... RT I, 23.04.2012, 2.

¹⁴³ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2004, § 70 komm 3.

¹⁴⁴ Perekonnaseadus. – RT I 2009, 60, 395 ... RT I, 27.06.2012, 12.

või varalahusus. Kui abiellujad jätavad avalduses abieluvarasuhte valimata, siis kohaldub neile varaühisuse regulatsioon.

Kui abikaasade varalistele suhetele kohaldatakse varaühisuse kohta sätestatud, siis lähevad abikaasade ühisomandisse selle varasuhte kestel omandatud esemed ning varalised õigused (PKS § 25). Abikaasa ei saa käsutada oma osa ühisvaras ega üksikus ühisvarasse kuuluvas esemes ega nõuda varaühisuse kestel ühisvara jagamist (PKS § 26 lg 1). Tulenevalt PKS § 27 lg-st 1 ei kuulu ühisvara hulka kummagi abikaasa lahusvara. Abikaasad teostavad ühisvaraga seotud õigusi ja kohustusi ühiselt, kui ei ole kokku lepitud teisiti ning neil on õigus vallata ühisvara hulka kuuluvaid esemeid ühiselt (PKS § 28 lg 1).

Ühisomandisse kuuluva mootorsõiduki konfiskeerimise problemaatika tõusetubki praktikas eelkõige juhtudel, mil süüteo toimepanemise vahendiks on perekonnas ühiselt kasutatav sõiduk. Nii on Riigikohus otsuses nr 3-1-1-68-10 märkinud, et kuigi konfiskeeritud sõidukite omanikuks oli liiklusregistri andmebaasis märgitud üks omanik, nähtus kriminaalasjas tuvastatud asjaoludest, et tegemist oli perekonna ühises kasutuses olevate sõiduvahenditega, mida oli kõigil pereliikmetel õigus tarvitada vastavalt vajadusele. Lisaks ei leidnud tuvastamist ka kolmanda isikuna kaasatud abikaasa poolt süüteo vähemalt kergemeelsusega kaasaaitamine.¹⁴⁵ Seega antud lahendis kohus tagastas sõidukid, kuna nende konfiskeerimine oleks põhjutanud liigset kahju süüdistatava perekonnale.

Töö autor on seisukohal, et tänases õiguses on ühisomandisse kuuluvat mootorsõidukit võimalik konfiskeerida kahel juhul ning mõlemal korral kaasatakse abikaasa menetlusse kolmanda isikuna. Siiski ei tähenda aga selliste võimalike variantide olemasolu ilmtingimata seda, et neid ka praktikas ilma tõrgeteta kohaldada saaks.

Ühisomandisse kuuluvat mootorsõidukit on võimalik konfiskeerida esiteks KarS § 83 lg 3 p-i 1 alusel, kui leiab tuvastamist, et abikaasa on vähemalt kergemeelsusega kaasa aidanud vahendi kasutamisele süüteo toimepanemisel või ettevalmistamisel. Sellisel juhul tuleb abikaasa poolt süüteo vähemalt kergemeelsusega kaasaaitamise tuvastamiseks tõendada, et abikaasa pidas konkreetsel juhul võimalikuks, et mootorsõidukit kasutatakse süüteo toimepanemiseks. Järgnevalt tuleb tuvastada veel see, et abikaasa pidas võimalikuks konkreetse süüteo toimepanemist ning lootis põhjendamatult, et süütegu siiski toime ei panda.¹⁴⁶ Selliste asjaolude tuvastamise korral puudub abikaasal kui kolmandal isikul õigus KarS §-i 85 lg 2 alusel saada ka hüvitist konfiskeeritud vara eest. Kuigi seaduse

¹⁴⁵ RKKKo 3-1-1-68-10 p 19.

¹⁴⁶ RKKKo 3-1-1-68-10 p 19.

regulatsioonist tulenevalt oleks võimalik sellisel alusel ühisomandisse kuuluva sõiduki konfiskeerimine, leiab autor siiski, et KarS §-i 424 kontekstist lähtuvalt on selliste asjaolude tuvastamine antud koosseisu puhul vähetõenäoline.

Teine võimalus ühisomandis olevat sõidukit konfiskeerida tõusetub juhul, kui süüteoga mitteseotud abikaasa annab vabatahtlikult nõusoleku sõiduki konfiskeerimiseks. Sellisel juhul tuleb maksta riigil abikaasale ka hüvitist KarS §-i 85 lg 2 kohaselt. Isegi siis, kui abikaasa saaks hüvitiseks poole konfiskeeritud sõiduki turuväärtusest, ei oleks selline lahendus tema jaoks otstarbekas, mistõttu on töö autor seisukohal, et üldjuhul siiski abikaasad nõusolekut konfiskeerimiseks ei annaks. Seda küsimust analüüsid leiab aga autor, et kui abikaasal mootorsõiduki juhtimisõigus puudub, siis võiks konfiskeerimise kohaldamine ka ilma abikaasa nõusolekuta kõne alla tulla, kuna sellisel juhul tekib küsimus, kuidas seda autot pere huvides tegelikult ikkagi kasutatakse.

Niisiis on ühisomandisse kuuluvat sõidukit võimalik kehtivas õiguses küll konfiskeerida, ent mõlema võimaluse puhul tõusetuvad kitsaskohad, mis teevad selle meetme kohaldamise praktikas küsitavaks. Seetõttu leiab autor, et kuna põhimõtteliselt on ühisomandis oleva sõiduki konfiskeerimine tänases praktikas ebatõenäoline, siis võiks kohus sellise sõiduki osas seada tõkendi süüdimõistetule auto kasutamise kohta. See leevendaks veidigi ühisomandisse kuuluva sõiduki konfiskeerimise problemaatikat.

Siinkohal tuleb ära märkida ka T. Tiiki lahendis tõstatatud küsimus võrdsusõigusest, s.t kas isikud, kes panevad süüteo toime neile kuuluva sõiduautoga, ja isikud, kes kasutavad teistele omanikele või ühisomandisse kuuluvaid sõiduautosid, on konfiskeerimisel võrdselt koheldud. J. Sootak ja A. Parmas on arvamisel, et sõidukite omandisuhetes eksisteerivad erinevused on piisavad, et legitimeerida konfiskeerimise erinevat regulatsiooni.¹⁴⁷ Ka Riigikohus on tõdenud järgmist: „Võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt käsitletakse ühetaoliselt kõiki isikuid ühtedes ja samades oludes ning samadel eeldustel. Ühetaoline kohtlemine peab olema tagatud ühesuguste asjaolude korral.“¹⁴⁸ Nii leidis ka üldkogu T. Tiiki lahendis, et teo toimepanemise vahendi konfiskeerimisel ei ole autoomanikud, auto ühisomanikud ja autot kasutavad mitteomanikud omavahel võrreldavad, kuna määratledes süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimise materiaalses mõttes karistuseks, tuleb kohtul konfiskeerimise põhjendatuse üle otsustades iga kord arvesse võtta konkreetse juhtumi asjaolusid.¹⁴⁹

¹⁴⁷ J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 692.

¹⁴⁸ RKHKo 3-3-1-65-06 p 25.

¹⁴⁹ RKÜKo 3-1-1-37-07 p 24.

2.7. Mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamine

Üheks praktikas ilmnevaks kitsaskohaks on ka mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamine. Vaatamata sellele, et LS §-i 174 lg 2 kohaselt peetakse sõidukite andmebaasis arvestust Eestis registreeritud mootorsõidukite, haagiste ja maastikusõidukite ning nende omanike ja vastutavate kasutajate, samuti sõidukite kasutamisele ja käsutamisele seatud piirangute ning registerpantide üle, ei ole tulenevalt liiklusregistri pidamise põhimääruse¹⁵⁰ §-st 9 registriandmetel õiguslikku tähendust, kui seadusest ei tulene teisiti. Liiklusregistri kanded ei tekita, muuda ega lõpeta omandiõigust sõidukile. Kannetel on vaid informatiivne tähendus.

Vallasomand tekib AÕS §-i 92 lg 1 kohaselt vallasasja üleandmisega, kui võõrandaja annab asja valduse üle omandajale ja nad lepivad kokku, et omand läheb üle omandajale. Kuna üsna sageli müüakse sõiduk uuele omanikule ilma omanikuvahetuse vormistamiseta, siis võib praktikas kuuluda isikule sõidukeid, mida pole liiklusregistrisse kantud ja ka vastupidi. Kuigi LS §-i 77 lg 3 kohaselt tuleb muudatused sõiduki registriandmetes vormistada liiklusregistri büroos viie tööpäeva jooksul alates andmete muutmisest, siis sageli seda nõuet ei järgita ning ka Maanteeametil endal puuduvad vastavad vahendid sellise kohustuse täitmise kontrolliks. Seetõttu võibki tekkida menetluse käigus vajadus tuvastada sõiduki tegelik omanik, mis tähendab aga mõlema omaniku väljaselgitamist ja menetlusse kaasamist. Kõik see nõuab omakorda lisa-aega ja -ressurssi. Kuna sõiduki omandamiseks piisab lihtkirjalikust ostu-müügilepingust, siis pole välistatud sellise lepingu sõlmimine ka tagantjärele, mis annab võimaluse pääseda läbi kavaluse sõiduki tegelikul omanikul konfiskeerimisest. Autori arvates aitaks mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamise problemaatikat likvideerida see, kui viia liiklusregistri kanded vastavusse omandiõigusega.

Mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamise kontekstis tõusetub ka Riigikohtu määruses nr 3-1-2-3-12 märgitu, milles üldkogu on asunud seisukohale, et KarS § 85 lg 2 esimesest lausest tulenevalt läheb konfiskeeritud asja omand või muu konfiskeeritud õigus KarS §-i 85 lg 1 alusel riigile üle vaid tingimusel, et konfiskeeritu kuulus konfiskeerimisotsustuse tegemise ajal isikule, kelle suhtes see otsustus on tehtud. Kui konfiskeeritu kuulub tegelikult aga isikule, keda konfiskeerimisotsustuses adressaadina ei nimetata, siis jäävad selle isiku õigused KarS § 85 lg 2 esimese lause alusel vaatamata konfiskeerimisele püsima, s.t tema omand või muu konfiskeeritud õigus konfiskeerimisel ei lõpe ega lähe riigile üle.¹⁵¹ Seega on ülimalt oluline tuvastada mootorsõiduki konfiskeerimise kohaldamisel selle tegelik omanik.

¹⁵⁰ Liiklusregistri pidamise põhimäärus. – RT I, 21.06.2011, 3.

¹⁵¹ RKÜKm 3-1-2-3-12 p 56.

3. Mootorsõidukite konfiskeerimise kohtupraktika KarS §-i 424 teo korral

3.1. Kohtulahendite analüüs aastatel 2007-2012

Käesoleva analüüsi eesmärgiks on anda ülevaade joobes juhtimise eest süüdimõistetud isikutelt konfiskeeritud mootorsõidukite kohtupraktikast. Andmete kogumisel võeti aluseks aastatel 2007-2012 tehtud lahendid, mis olid analüüsi tegemise hetkeks jõustunud. Vajalikud lahendid on saadud Justiitsministeeriumist kohtute infosüsteemi¹⁵² andmete põhjal. Kuna konfiskeerimise osas eraldi andmeid ei koguta ning statistikapäringuid võimalik teha ei ole, on analüüsis käsitletud andmed saadud kohtulahendite seast märksõnaotsinguga. Seetõttu tuleb arvestada asjaoluga, et kõik joobes juhtidelt konfiskeeritud mootorsõidukitega lahendid ei pruukinud olla kättesaadavad näiteks märksõnade ebapiisavuse või infosüsteemi vigade tõttu.

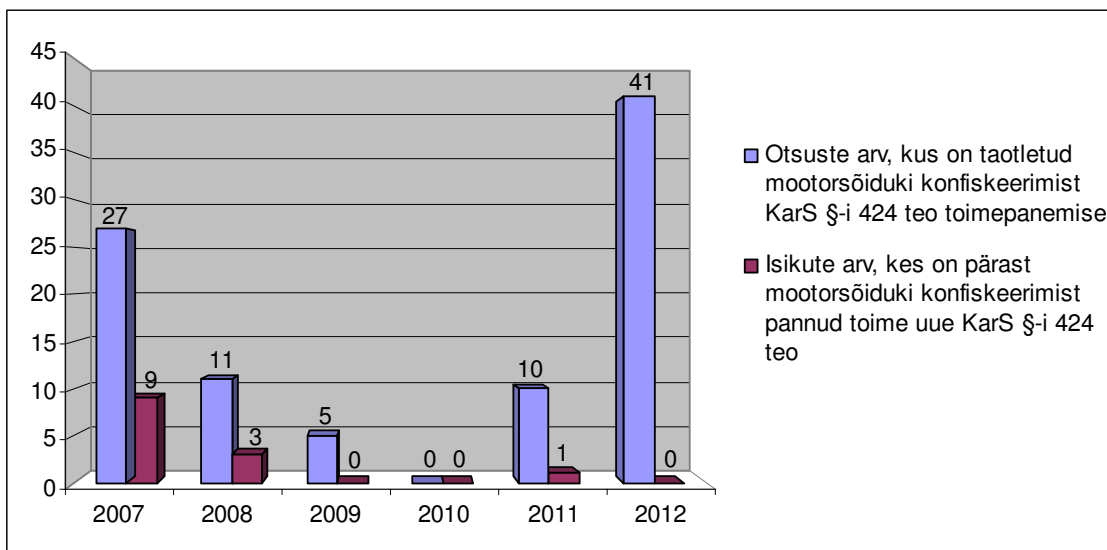
Kokku oli kohtulahendite registrist kättesaadavad 94 otsust, kus oli aastatel 2007-2012 taotletud joobes juhtidelt süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist. Vastavasisulisi lahendeid oli aastate lõikes järgnevalt: 2007. a 27 otsust, 2008. a 11 otsust, 2009. a 5 otsust, 2010. a puudusid üldse vastavad otsused, 2011. a oli otsuseid 10 ning 2012. a 41 otsust. Konfiskeerimist taotlevate otsuste üldarvu aastate lõikes illustreerib ka joonis 1, kus on ära toodud ka karistusregistri andmetele tuginedes isikute arv, kes pärast mootorsõiduki konfiskeerimist on pannud toime uue KarS §-i 424 teo.

Põhjus, miks 2010. a ei taotletud ühelgi korral joobes juhilt mootorsõiduki konfiskeerimist, peitub Riigiprokuratuuri hinnangul selles, et mootorsõiduki konfiskeerimise kriteeriumitele vastavad kahtlustatavad sellel aastal puudusid. Siinjuures toob Riigiprokuratuur välja ka asjaolu, et aastatel 2009-2010 ei pööranud prokuratuuri juhtkond antud teemale ka vajalikku tähelepanu. Alates 2012. a tehakse prokuratuuris kaks korda aastas joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimisotsuste tegemise kohta ülevaateid, mis võib olla üheks peamiseks põhjuseks, miks on hakatud nüüd rohkem taotlema joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimist. Lisaks sellele on alates 2012. a muutunud karistuspraktika joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise eest rangemaks, millest ühe osa moodustabki mootorsõidukite konfiskeerimise taotlemine.¹⁵³

¹⁵² Kohtute infosüsteem. – Arvutivõrgus: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/main.html (10.04.2013).

¹⁵³ R. Aas (viide 123).

Joonis 1. Aastatel 2007-2012 tehtud otsused, kus oli taotletud KarS §-i 424 ja §-i 83 lg 1 alusel mootorsõiduki konfiskeerimist ning isikute arv, kes on pärast sõiduki konfiskeerimist pannud toime uue KarS §-i 424 teo.

Allikas: Justiitsministeerium

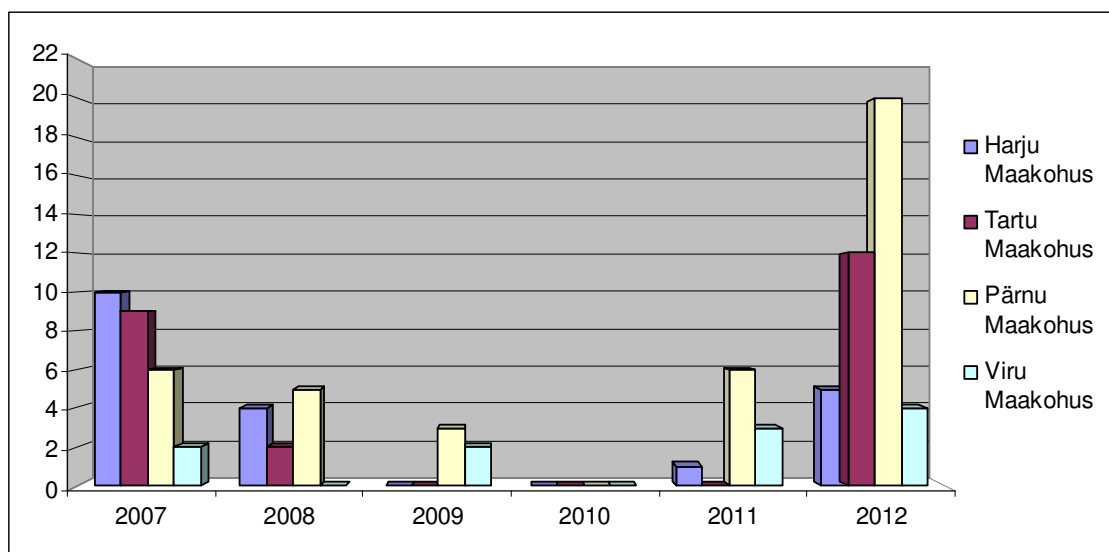
Märkida tuleb, et kõigist 94-st süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist taotlevast otsusest konfiskeeriti teovahend 89-l juhul, ülejäänud 5-l juhul kohtud prokuröride taotlust ei rahuldanud ning sõidukid tagastati nende omanikele. Konfiskeerimistaotlust ei rahuldatud 2-l korral 2007. a., 2-l korral 2008. a ja 1-l korral 2009. a., kusjuures vastavasisulise otsuse tegi 4-l korral Pärnu Maakohus ja 1-l korral Harju Maakohus.

Jooniselt 1 nähtub, et 2007. a on samaliigilise kuriteo toime pannud pärast mootorsõiduki konfiskeerimist 9 isikut, kusjuures täpsustavalt on 1 isik karistatud lausa 3-l korral, 2 isikut 2-l korral ning 6 isikut 1-l korral. 2008. a oli selliste isikute arv 3 ning kõik on joores juhtimise eest karistatud uuesti 1-l korral. 2011. a otsuste põhjal on 1 isik 1-l korral toime pannud uue joores juhtimise. 2009. a ja 2012. a otsustest lähtuvalt ei ole käesolevaks hetkeks ükski isik pannud toime uut KarS §-i 424 tegu. Seega on kõigist 89-st isikust, kellelt on eelnevalt mootorsõiduk konfiskeeritud, pannud toime uue joores juhtimise 14 isikut, s.o 16%. Otsuste üldarvule tuginedes võib tõdeda, et see näitaja on suhteliselt hea. Siiski ei ole analüüsitava otsuste pinnalt võimalik teha antud hetkel väga üldistavaid järeldusi konfiskeerimise efektiivsuse osas, kuna joores juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimise senine praktika on jäänud suhteliselt tagasihoidlikuks ning selle rakendamisele on rõhku hakatud panema just viimasel aastal, mil selle meetme kohaldamiste arv küündib peaaegu kogu eelneva viie aasta summani. Kuigi 2012. a otsuste jõustumisest on möödunud vähe aega, võib siiski möönda, et konfiskeerimine on oma mõjusust nende isikute suhtes avaldanud ka selle lühikese perioodi

jooksul, kuna ükski neist isikutest ei ole käesolevaks hetkeks uut jooobeseisundis juhtimist toime pannud. Pikemaajalisi järeldusi saab teha aga 2007. a ja 2008. a otsuste põhjal. Arvestades, et 2007. a oli konfiskeeritavate otsuste üldarv 25 ning käesolevaks hetkeks on uue jooobes juhtimise nendest isikutest toime pannud 9 isikut, s.o 36% ning 2008. a andmete põhjal on vastav näit 33% otsuste arvust, siis võib tõdeda, et eripreventiivsest vaatenurgast on mootorsõiduki konfiskeerimine avaldanud positiivset mõju. Üldpreventiivset toimet ei ole antud momendil liiga vähesele praktikale toetudes võimalik välja tuua, kuid võib tõdeda, et inimesed on hakanud endale teadvustama, et jooobes juhtimise korral on oht ilma jääda ka sõidukist.

Joonisel 2 on ära toodud mootorsõidukite konfiskeerimist taotlevate otsuste üldarvud aastatel 2007-2012 erinevate kohtumajade lõikes. Jooniselt nähtub, et kõige enam lahendeid analüüsitavate aastate jooksul on teinud Pärnu Maakohus – kokku 40 lahendit, s.o 43% otsuste üldarvust. Kõige vähem lahendeid on teinud seevastu Viru Maakohus, täpsemalt 11 otsust, mis on 12% üldarvust. Sinna vahele jäävad omakorda Tartu Maakohus ja Harju Maakohus vastavalt 23 otsust, s.o 24% ja 20 otsust, s.o 21% otsuste üldarvust. Samuti ilmneb jooniselt 2, et 2012. a on märgatavalt kasvanud mootorsõidukite konfiskeerimist taotlevate otsuste tegemine, kusjuures kõige silmatorkavamalt eristub Pärnu Maakohus. Kui tõusutendentsi on 2012. a märgata ka Tartu Maakohtu ja Viru Maakohtu otsustes, siis Harju Maakohus on jäänud tagaplaanile ning taotlenud mootorsõiduki konfiskeerimist vaid 5-l korral, mis on poole vähem kui 2007. a.

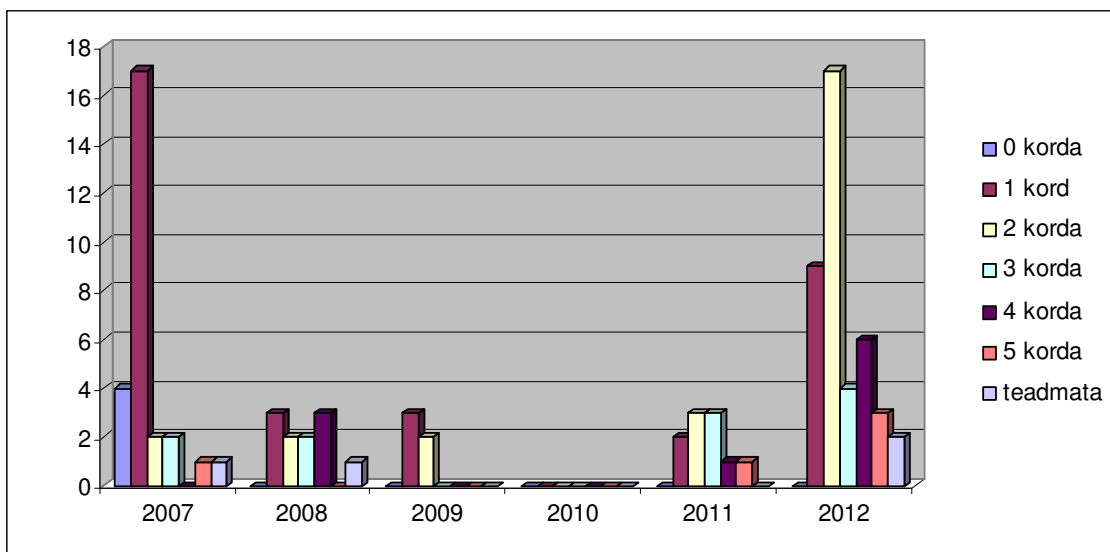
Joonis 2. Aastatel 2007-2012 KarS §-i 424 ja §-i 83 lg 1 alusel mootorsõidukite konfiskeerimist taotlevate otsuste arvud maakohtute lõikes.

Allikas: Justiitsministeerium

Kuna joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise korral taotletakse sõiduki konfiskeerimist reeglina juhtudel, mil süüdlast on varasemalt sama teo eest juba karistatud, siis joonis 3 kujutabki analüüsitavatest lahenditest pärinevate andmete alusel aastate lõikes süüdimõistetute varasemaid karistusi KarS §-i 424 järgi. Jooniselt nähtuvalt on 2012. a kõige rohkem isikuid olnud varasemalt joobes juhtimise eest karistatud 2-1 korral ning 2007. a otsustes on kõige enam isikuid sama kuriteo eest karistatud 1-1 korral. Siinkohal tuleb kindlasti ära märkida, et 01.07.2009. a kehtis KarS §-i 424 kohaldamisel veel vana seaduse regulatsioon, mille kohaselt sai kriminaalkorras joobes juhtimise eest vastutusele võtta isikut, kellel oli eelnevalt olemas kehtiv karistus väärteokorras joobes juhtimise eest. Tuginedes eelöeldule võib tõdeda, et kõik need 17 isikut, kes olid 2007. a juba varasemalt 1-1 korral KarS §-i 424 teo toimepanemise eest karistatud, omasid kindlasti lisaks ka eelnevat väärteokaristust joobes juhtimise eest.

Joonis 3. Aastatel 2007-2012 tehtud otsustes isikute varasem karistatavus KarS §-i 424 järgi.

Allikas: Justiitsministeerium

Jooniselt 3 nähtuvalt on 2007. a joobeseisundis juhtimise eest konfiskeeritud mootorsõiduk ka isikutelt, keda ei ole varasemalt kriminaalkorras sama teo eest karistatud. Nende 4 isiku puhul oli eelnevalt väärteokorras karistatavus joobes juhtimise eest siiski olemas ning põhjus, miks kohus juba esimesel korral KarS §-i 424 kohaldades ka mootorsõiduki konfiskeeris, peitub selles, et isikud olid analüüsitavates otsustes jäänud lühikese ajaperioodi jooksul 2-4 korda järjest joobes juhtimisega vahele (mitmeepisoodilised kuriteod), andes kohtule selge signaali sõiduki ohtlikkusest nende isikute käsutuses.

Seega selgus jooniselt 3, et mootorsõiduki konfiskeerimist on kohaldatud praktikas valdavalt isikute suhtes, kellel on karistusregistris ees vähemalt kaks varasemat karistust joores juhtimise eest. Eelnevad karistused ei pea olema tingimata kriminaalkaristused, vaid võivad olla ka väärteokaristused. Samas ei ole välistatud ka olukorrad, mil sõiduki konfiskeerimist taotletakse juba esimese KarS §-i 424 teo toimepanemise järgselt, mil on tuvastatud süüteo tehjoludes konfiskeerimistaotlust õigustavad erandlikud asjaolud.

Analüüsitavates lahendites on kõige enam kasutatud menetlusvormina kokkuleppemenetlust, seda 45-l korral (s.o 48% otsustest). Järgnes kiirmenetluse rakendamine 27-l korral (s.o 29%) ning lühimenetlus 19-l korral (s.o 20%). Kõige vähem lahendati süüdistusasju üldmenetluses, seda tehti 3-l juhul, s.o 3% kõigist kohtuotsustest. Selliselt jagunevast menetlusvormide rakendamise protsentuaalsest aspektist võib teha järelduse, et prokuröride eesmärgiks on võimalikult kiiresti lahendada joores juhtide kriminaalasju. Siinkohal märgiks autor ära tulenevalt oma tööalasest praktikast, et viimasel aastal on kohtumenetluses menetletud joores juhtimist enamjaolt kiirmenetluse korras, mis tähendab, et juba 48 tunni möödudes alates isiku kuriteo toimepanemise järel kahtlustatavana ülekuulamisest või isiku kahtlustatavana kinnipidamisest seisab süüdistatav karistuse kohaldamiseks kohtuniku ees. Kiirmenetluse korral järgneb seega praktiliselt vahetult kuriteo toimepanemisele karistus ning kui neil juhtudel taotletakse ka sõiduki konfiskeerimist, siis tähendab see sisuliselt sõidukist ilmajäämist hetkest, mil joores juht politseipatrullile vahele jääb.

Karistuseks mootorsõiduki joores seisundis juhtimise eest mõisteti kõigist 94-st kohtuotsustest 10-l juhul rahaline karistus (s.o 11%) ning 84-l juhul määrati karistuseks vangistus (s.o 89%), millest omakorda 25-l juhul oli tegemist reaalse vangitusega (s.o 30%), 32-l juhul tingimisi vangistus katseajaga (s.o 38%) ning 27-l juhul asendati vangistus üldkasuliku tööga (s.o 32%). Sellisest käitumismustrist võib välja lugeda, et nii prokurörid kui ka kohtunikud kasutavad reaalselt vangistust karistusena viimase vahendina ning eelistavad kohaldada vabadusekaotuslike karistuste alternatiive. Mittevabadusekaotuslikud karistused on pikemat aega olnud enamikus Euroopa riikides prioriteediks. Selle põhjused peituvad reaalse vabadusekaotuse kriisis ja arusaamises, et vabadusekaotus on karistuse eesmärkide saavutamise seisukohalt üks halvemaid karistusliike. Seetõttu on peaaegu kõikides Euroopa riikides astunud samme vabadusekaotuse alternatiivide kasutusele võtmise suunas.¹⁵⁴

Koos joores juhtimise kvalifikatsiooniga esines otsustes 23-l juhul ka KarS § 329 ehk karistuse kandmisest kõrvalhoidumine, mis olemuslikult seondub joores juhtimisega isiku

¹⁵⁴ A. Kruusement. Üldkasulik töö. Karistusseadustik ja rakenduspraktika. – Juridica 2003/6, lk 442.

poolt, kellelt on täitmisele pööratud kohtuotsusega juhtimisõigus lisakaristusena ära võetud. See arv näitab ilmekalt, kuidas juhtimisõiguse äravõtmine ei ole isikutele mõju avaldanud ning nad panevad juhtimisõiguse äravõtmisele vaatamata toime uue joores juhtimise. Seega näitab selliste isikute käitumine erilist allumatust mõistetud karistusele. Sellistelt isikutelt mootorsõiduki konfiskeerimine ongi ainuõige lahendus, kuna pelgalt karistus ja juhtimisõiguse äravõtmine neid isikuid uute süütegude toimepanemisest eemale ei ole hoidnud.

Kõigist otsustest 69-l korral (s.o 73%) võeti isikutelt ära lisakaristusena ka juhtimisõigus, mille lühim periood oli 3 kuud ning pikimad ulatusid maksimaalse karistumääraneni, s.o 3 aastat. Juhtimisõiguse äravõtmise mediaan oli analüüsitavate lahendite pinnalt 1 aasta ja 4 kuud. Lisakaristust ei kohaldata 25-l juhul, s.o 27% otsuste üldarvust. Siinjuures tuleb arvestada, et osadel süüdimõistetutel pole juhtimisõigust kunagi olnud või oli see neilt juba varem ära võetud. Ka Riigikohus on tõdenud, et kui süütegu seisneb mootorsõiduki juhtimises joores seisundis, siis tuleb süüdimõistetult üldjuhul juhtimisõigus ära võtta ning ainult erandlikel asjaoludel võib kohus jätta lisakaristuse kohaldamata.¹⁵⁵ Juhtimisõiguse äravõtmine on karistusena mõjus just seetõttu, et see tuletab ennast pidevalt süüdlasele meelde ning lisaks on sellel toimepandud liiklussüüteoga kõige tihedam seos – isiku vabadust piiratakse just valdkonnas, milles ta rikkumise toime pani.¹⁵⁶

Kuna konfiskeerimise kohaldamisel on õigustatud ka kompensatsiooni funktsiooni arvestamine, s.t mõjutusvahendi kohaldamisest lähtuvalt võib kohus mõista kuriteo toimepanemise eest leebema põhikaristuse, millega saavutatakse õiguslike vahendite suurem ökonoomsus,¹⁵⁷ siis püüdis autor välja selgitada, kas vastavasisuliselt arutlusi on märgata ka analüüsitavates lahendites. Kuigi mootorsõiduki konfiskeerimist nähakse teatava alternatiivina reaalsele vangistusele,¹⁵⁸ ei saa analüüsitavatele otsustele tuginedes sellekohast kinnitust andvat järeldust teha, kuna enamikes otsustes ei ole põhistatud selliselt mõistetud põhikaristuse kohaldamist. Otsuste põhjal mõisteti vangistus küll 89%-le süüdimõistetutest, millest reaalsele ärakandmisele läks vaid 30%, ülejäänutele mõisteti tingimisi vangistus katseajaga või asendati mõistetud vangistus üldkasuliku tööga. Kas vabadusekaotusliku karistuse alternatiivide rakendamist saab põhjendada antud lahendite pinnalt mootorsõiduki konfiskeerimisotsusega? – seda võib eelduslikult oletada, ent sellise järelduse tegemine oleks

¹⁵⁵ RKKKm 3-1-1-55-07 p 6.

¹⁵⁶ (viide 61), lk 11.

¹⁵⁷ Л.Л. Кругликов (отв. ред.). Уголовное право России. Часть общая. Учебник для вузов. Москва 2005, lk 358-359.

¹⁵⁸ J. Sootak, A. Parmas (viide 42), lk 687.

siiski liialt ennatlik. Küll võib autor oma igapäeva tööle tuginedes tõdeda, et vähemalt Tartu Maakohtu prokurörid arvestavad joobes sõidukijuhtide puhul mootorsõiduki konfiskeerimise korral leebema põhikaristuse kohaldamisega.

Mootorsõiduki konfiskeerimist ei kohaldata uuritavates lahendites näiteks põhjusel, et süüdistatava puhul esines puhtsüdamlik kahetsus ning ta vajab autot tööl käimiseks.¹⁵⁹ Autori arvates ei ole antud juhul kohtu poolt väljatoodud asjaolud küll piisavalt veenvad selleks, et jätta korduvalt joobes juhtimise eest karistatud isikult mootorsõiduki konfiskeerimistaotlus rahuldamata. Vastukaaluks leidis analüüsitava lahendite hulgas ka väga üksikasjalikult põhistatud otsuseid. Nii on kohus viidanud sõiduauto konfiskeerimistaotlust käsitledes Riigikohtu otsusele nr 3-1-1-27-07, mille kohaselt tuleb lisaks eseme kasutamiskäsitajale õigusvastase teo toimepanemisel tuvastada ka konkreetse eseme ohtlikkus ümbrusele, kuna konfiskeerimise eesmärgiks ei saa olla süüdistatavale täiendava varalise iseloomuga karistusliku meetme kohaldamine. Maakohus selgitas antud otsuses, et süüdistatavaks on maal elav 75 aastane mees, keda on varasemalt joobes juhtimise eest karistatud 2-l korral ning kellele mõistetud rahaline karistus on tasutud. Ka on süüdistatav ennast algusest peale süüdi tunnistanud ja andnud lubaduse sõiduautot ise mitte kasutada, kuna tema tervis ei võimaldagi seda. Siiski on auto vajalik maal elavale inimesele – poodi ja arstile minekuks, mistõttu on autoga lubanud süüdistatavat vajadusel sõidutada tuttav. Eeltoodule tuginedes leidis kohus, et süüdistatava poolt toimepandud kuriteod (KarS § 424; § 329) on saanud õigusliku hinnangu tema süüdi tunnistamisega kuritegude toimepanemises ja nende toimepanemise eest kriminaalkaristuse mõistmisega. Süüdistatava suhtes veel täiendavalt temale kuuluva sõiduauto, mille omamine on talle eluliselt vajalik, konfiskeerimine on kohtu hinnangul koosmõjus juba kohaldatud kriminaalkaristusega¹⁶⁰ ebaproportsionaalne ning süüdistatava isikut ja tema süüteo iseloomu arvestades teda liigselt koormav. Samuti märkis kohus, et lisaks võivad sõiduauto realiseerimise kulud ületada 1976. a sõiduauto realiseerimisväärtuse.¹⁶¹ Seega hinnates kõiki õigusjärelmeid kogumis, leidis kohus, et antud juhul ei olnud mootorsõiduki konfiskeerimistaotlus süüdistatava suhtes põhjendatud.

Huvitava tähelepanekuna toob autor välja ka ühe otsuse 2008. aastat, kus kohus jättis süüdistatavalt sõiduauto konfiskeerimistaotluse rahuldamata. Otsuses on märgitud, et süüdistatavale kuuluva sõiduauto kasutajaks on ka tema abikaasa, kes autot realselt ka

¹⁵⁹ PMKo 13.12.2007, 1-07-14043.

¹⁶⁰ Süüdistatavale mõisteti karistuseks 1 (üks) aasta vangistust tingimisi 2 (kahe) aastase katseajaga koos käitumiskontrollnõuetega. Lisakaristusena mõisteti mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmine 2 (kaheks) aastaks ja 6 (kuueks) kuuks.

¹⁶¹ PMKo 28.04.2009, 1-09-6077.

kasutab ning kuna nad elavad maal, siis on auto neile tarbeesemeks. Samuti on süüdistatav ennast algusest peale süüdi tunnistanud ning andnud lubaduse, et ta ei kasuta ise seda sõidukit. Seega leidis kohus, et süüdistatav on saanud juba õigusliku hinnangu kuritegude (KarS § 424; § 329) eest kriminaalkaristuse mõistmisega, mistõttu tema suhtes veel täiendavalt talle kuuluva sõiduauto, mida kasutab ka tema abikaasa, konfiskeerimine on koosmõjus juba kohaldatud kriminaalkaristusega¹⁶² ebaproportsionaalne ja süüdistatava isikut ning tema süüteo iseloomu mitte arvestav. Kuna sõiduauto konfiskeerimine toob kaasa ka süüdistatava põhiõiguse – omandiõiguse riive, siis peab kohus süüdistatava poolt toimepandud õigusrikkumise mitte suurt süsteemsust arvestades konfiskeerimist põhjendamatuks.¹⁶³ Ent juba vähem kui kaks kuud pärast eelneva kohtuotsuse jõustumist pani sama isik toime uued kuriteod KarS §-i 424 ja §-i 329 alusel. Sel korral pidas kohus süüdistatava poolt toimepandud liiklusalaste õigusrikkumiste süstemaatilisele toetudes põhjendatuks ka süüdistatavale kuuluva sõiduauto kui teo toimepanemise vahendi konfiskeerimist.¹⁶⁴ Pärast mootorsõiduki konfiskeerimist pole sama isikut edasiselt enam joores juhtimise eest karistatud, mis on ehedaks näiteks süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimise mõjususest.

Kohtud on otsustes mootorsõiduki konfiskeerimise kohaldamist põhistanud süüdistatava varasematele samaliigilistele süütegudele viidates ning paljudel juhtudel on osutatud ka eelnevalt kohaldatud lisakaristusena mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmisele ning tõdetud, et selline leebem meede ei ole suutnud mõjutada süüdistatavat samalaadsetest süütegudest loobuma. Seega on kohtud leidnud, et vaatamata varasemale karistusele on süüdistatav õigusvastast käitumist jätkanud ning arvestades antud kuriteo spetsiifikat, s.t mille toimepanemise vahendiks saab olla vaid mootorsõiduk, siis on põhjendatud sellise vahendi konfiskeerimine, et välistada süüdistatava poolt suurema tõenäosusega samalaadsete rikkumiste toimepanekut.

Kõigis uuritavates otsustes juhtisid süüdimõistetud mootorsõidukit alkoholijoobeseisundis, narkojoovet ei esinenud. Konfiskeeritud mootorsõidukiteks olid peamiselt sõiduautod. Siiski oli kahel juhul tegemist ka mopeediga ning ühel juhul motorolleriga. Enamus konfiskeeritud mootorsõidukitest kuulusid teo toimepanijale, kuid 3-l juhul oli tegemist ka kolmandatele

¹⁶² Süüdistatavale mõisteti karistuseks 10 (kümme) kuud vangistust tingimisi 18 (kaheksateistkümne) kuulise katseajaga koos käitumiskontrollnõuetega. Lisakaristusena mõisteti mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmine 6 (kuueks) kuuks.

¹⁶³ PMKo 09.04.2008, 1-08-4833.

¹⁶⁴ PMKo 01.08.2008, 1-08-9170.

isikutele kuuluvate sõiduautodega – ühel juhul kuulus sõiduk OÜ-le, teisel juhul süüdistatava elukaaslasele ning kolmandal juhul süüdistatava sõbrale.

Kohus konfiskeeris süüdistatava elukaaslasele kuuluva sõiduauto KarS §-i 83 lg 3 p 1 alusel, kuna tuvastas, et süüdistatava elukaaslane vähemalt kergemeelselt võimaldas süüdistataval juhtida mootorsõidukit ise teades (elukaaslase enda ütluste kohaselt), et viimane on alkoholihoobes ega oma mootorsõiduki juhtimisõigust.¹⁶⁵ Süüdistatava sõbrale kuuluv sõiduk konfiskeeriti KarS §-i 83 lg 3 p 3 alusel, kuna kohus oli seisukohal, et arvestades sõiduauto omanikuvahetuse asjaolusid, eelkõige selle toimumise aega ning uue omaniku seotust süüdistatava isikuga, siis on alust arvata, et sõiduauto võõrandamistehingu tegelikuks eesmärgiks on olnud selle võimaliku konfiskeerimise vältimine.¹⁶⁶

Lisaks oli ühes otsuses tegemist ka olukorraga, kus liiklusregistri andmebaasis oli sõiduauto omanikuks märgitud süüdistatava õde, ent kuna autoregistri kanne ei ole õigustloov nagu ka käesolevas töös juba eelnevalt käsitletud, siis oli tuvastatud süüdistatava õe ütlustega, et sõiduk kuulus tegelikult süüdistatavale endale.¹⁶⁷

Autor toob analüüsitavatest otsustest välja veel juhtumi, kus süüdistatav vaidlustas osaliselt maakohtu otsuse temalt konfiskeeritud sõiduki osas põhjendusega, et tegemist oli ühisvaraga ning kuna abikaasat ei teavitatud sõiduki konfiskeerimisest, siis ei saanud viimane ka oma õigusi kaitsta. Ringkonnakohtule jäi arusaamatuks, miks süüdistatav või tema kaitsja ei esitanud varasemalt ühtegi argumenti sõiduki võimalikust kuulumisest abikaasade ühisvara hulka, vaid on maakohtus sõlmitud kokkuleppega nõustunud ja kinnitanud, et kokkulepe on süüdistatava vaba tahte väljendus. Ka leidis ringkonnakohus, et süüdistatava väide konfiskeerimise osalise välistatuse kohta on põhjendamatu, kuna võimalikud abielulised suhted põhinevad vaid süüdistatava poolt esitatud väidetele, ning seega ei ole sõiduki võimalik kuulumine abikaasade ühisvara hulka kindlaks tehtud. Nende asjaolude kindlaks tegemata jätmine on olnud tingitud süüdistatavast tulenevatest asjaoludest. Lisaks ei ole abikaasat kaasatud menetlusse kolmanda isikuna. Puutuvalt süüdistatava abikaasa võimaliku nõude olemasolusse viitas ringkonnakohus Riigikohtu lahendile nr 3-1-1-97-10, mille kohaselt ei eelda konfiskeerimisotsuse tegemine võimalike kolmandate isikute nõuete kindlakstegemist. Ühtlasi on kolmandate isikute nõue konfiskeerimisotsustuse ees tagatud juba KarS § 85 lg-st 2 tulenevaga, mille kohaselt jäävad kolmanda isiku õigused konfiskeerimisel püsima ning riik maksab kolmandale isikule hüvitist, v.a KarS § 83 lg-s 3 ja

¹⁶⁵ TMKo 02.05.2012, 1-12-4286.

¹⁶⁶ TMKo 04.07.2012, 1-12-5505.

¹⁶⁷ PMKo 08.12.2011, 1-11-13590.

4, § 83¹ lg-s 2 ning § 83² lg-s 2 sätestatud juhtudel. Sellest tulenevalt leidis ringkonnakohus, et maakohus ei ole konfiskeerimisotsuse tegemisel rikkunud KrMS 9. peatüki 2. jao sätteid ning juhul, kui tuvastatakse süüdistatavalt konfiskeeritud sõiduki osas, et see kuulub abikaasade ühisvara hulka, on abikaasa nõue KarS §-i 85 lg 2 kohaselt tagatud. Seega jättis eeltoodule tuginedes ringkonnakohus süüdistatava apellatsiooni läbi vaatamata.¹⁶⁸ Töö autori arvates võis antud juhul olla tegemist süüdlase poolt väljamõeldud ettekäändega, millele tuginedes ta lootis mitte saada sõiduki konfiskeerimise läbi niivõrd suures ulatuses kahju, kuna sõiduki kuulumisel ühisvara hulka oleks süüdistatava abikaasal õigus saada hüvitist temalt konfiskeeritud sõiduki osas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et mootorsõiduki konfiskeerimist kohaldatakse nende joobes juhtide suhtes, keda korduvad karistused samalaadsete süütegude eest pole pannud oma tegude üle tõsiselt järele mõtlema. Seega nähakse sõiduki konfiskeerimise kohaldamise õigustust eelkõige retsidiivsete juhtide suhtes. Ka B. Hudson toob esile kolm viisi, kuidas ära hoida indiviidide korduvkuritegude toimepanemist. Esiteks seeläbi, et indiviidilt võetakse ära võime kuritegusid sooritada, teiseks selle kaudu, et indiviidilt võetakse ära soov kuritegu toime panna ning kolmandaks pannes indiviid kartma kuriteo toimepanemist. Esimene neist sisaldab teatud võimetuks tegemist, teine on lähenemine reformide ja rehabiliteerimise kaudu ning kolmas tähendab hirmu võimaliku karistuse ees.¹⁶⁹ Esimest viisi saabki töö autori arvates tõlgendada mootorsõiduki konfiskeerimise kaudu, mis hõlmab mingil määral ka B. Hudsoni poolt väljatoodud teist viisi, kuna isik loobub kuritegude sooritamisest teadmise tõttu, et selle tagajärjena võidakse süüteo toimepanemisel kasutatud sõiduk temalt konfiskeerida ning kolmanda viisi alla paigutuks põhikaristus eelkõige mõistetava vangistuse hirmu ees.

3.2. Konfiskeeritud mootorsõidukite realiseerimine

Konfiskeerimine tähendab isiku vara tahtevastast tasuta äravõtmist riigi omandisse jõustunud kohtuotsuse alusel. Vabariigi Valitsuse 30. juuli 2004. a määrusega nr 263 vastu võetud „Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise korra“¹⁷⁰ §-i 2 kohaselt on kriminaalasjas kohtuotsuse

¹⁶⁸ TrtRnKm 19.01.2012, 1-10-16603.

¹⁶⁹ J. Marsh, J. Cochrane, G. Melville. Criminal Justice: An Introduction to Philosophies, Theories and Practice. London: Routledge 2004, lk 8-9.

¹⁷⁰ Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise

või –määrusega konfiskeeritud vara valitsejaks konfiskeeritud vara asukohajärgne maavalitsus. Määruse § 3 näeb ette konfiskeeritud vara üleandmise maavalitsusele üleandmisvastuvõtmisakti alusel ning maavalitsuse kohustuse võõrandada konfiskeeritud vara riigivaraseaduses¹⁷¹ ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras. Konfiskeeritud vara müüakse avalikul enampakkumisel kõige kõrgemat hinda pakkunud osalejale ning saadud tulu kantakse riigieelarve tuludesse.

Sama määruse § 4 sätestab, et konfiskeeritud vara hinnatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹⁷² §-i 65 alusel, mille kohaselt eseme väärtuseks loetakse selle harilik väärtus ehk kohalik keskmine müügihind (turuhind). Eseme harilik väärtus kujuneb turul nõudluse ja pakkumise suhtest ning on ajas muutuv. Juhul, kui teatud esemetel on välja kujunenud kindel turg või kauplemisskeskkond, kus vastavate esemetega tavaliselt selles süsteemis kaubeldakse, siis saab turuhinna määrata sellele süsteemile tuginedes. Kohaliku keskmise turuhinna tuvastamine on lihtsalt määratletav olukorras, kus konkreetset liiki esemetega tehakse tehinguid ning vastavate esemete osas on väljakujunenud teatav hinnatase.¹⁷³ Eeltoodust järelduvalt saab pidada Eestis sõidukite müügiga tegelevaks peamiseks vahenduskeskkonnaks internetiportaali www.auto24.ee, mille kaudu pakuvad nii füüsilised kui ka juriidilised isikud müügiks uusi ja kasutatud sõidukeid või nendega seonduvaid kaupu ja teenuseid. Nii tuginetakse ka tänases praktikas konfiskeeritud mootorsõidukite võõrandamisel sõiduki väärtuse tuvastamisel nimetatud autoportaalil müügis olevatest sama marki ning analoogsete tehniliste näitajatega sõidukite müügipakkumistest. Siinjuures leiab töö autor, et sõiduki turuhinna kindlaksmääramise juures tuleks siiski arvestada ja hinnata ka konkreetse võõrandamisele kuuluva auto seisundit individuaalselt, sealhulgas nii sõiduki väärtust vähendada võivaid defekte (nt mõlgid) kui ka väärtust suurendavaid asjaolusid (nt valuveljed). Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus võõrandatava sõiduki müügihind määratakse ülemäära kõrge või vastupidiselt just liigselt madal. Lisaks tuleb autoportaalist sõidukite keskmise turuhinna määramisel arvestada ka hinna kauplemise võimalusega ostjale soodsamas suunas.

Vallasasja hariliku väärtuse tuvastamise viisi otsustab riigivaraseaduse §-i 46 lg 4 kohaselt riigivara valitseja. Nii määrab Tartu Maavalitsuses eseme väärtuse maavalitsuse riigivara

ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord. – RT I 2004, 61, 432 ... RT I, 18.05.2011, 9.

¹⁷¹ Riigivaraseadus. – RT I 2009, 57, 381 ... RT I, 15.03.2013, 36.

¹⁷² Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12.

¹⁷³ P. Varul jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2010, § 65 komm 3.2.

komisjon,¹⁷⁴ kes lähtub sõiduki turuhinna määramisel autokuulutuste portaalidest võetud müügipakkumistest. Harju Maavalitsus on läinud seevastu teist teed – nimelt lasevad nemad sõiduki väärtuse tuvastamiseks riiklikult tunnustatud eksperdil koostada hindamisakti, mis läheb maksma küll 35 eurot sõiduki kohta, ent on siiani taganud alati ka selle, et sõiduk esmakordsel avalikul enampakkumisel ära müüakse. Kuna enampakkumiste korraldamine on niigi kulukas ja aeganõudev protsess, siis on ülimalt oluline, et võõrandatava sõiduki väärtus tuvastatakse tõepärasele asjaoludele tuginedes koheselt õiglase, et välistada teistkordse avaliku enampakkumise vajadust, mis tekitaks riigile lisakulutusi. Siiski kasutavad ka Harju Maavalitsuse riigivara spetsialisti hinnangul riiklikult tunnustatud eksperdid sõiduki turuhinna kindlaksmääramise juures lisaks ekspertide endi poolt väljatöötatud hindamiskriteeriumitele ühe indikaatorina portaalis www.auto24.ee sisalduvaid andmeid.¹⁷⁵

Tabelis 1 ära toodud näidetena viis Tartu Maakohtu otsust, kus on KarS §-i 424 järgi süüdimõistetud isikutelt konfiskeeritud teo toimepanemise vahendina mootorsõiduk ning sõidukite võõrandamine on enampakkumise teel antud täitmiseks Tartu Maavalitsusele.

Tabel 1. Konfiskeeritud sõidukite võõrandamise andmed

Konfiskeerimise otsus	Sõiduki mark ja väljalaskeaasta	Müügi alghind	Müügihind	Müümise aasta
TMKo 30.05.2007, 1-07-5262	Toyota Corolla, 1988	192 €	224 €	2007
TMKo 29.11.2007, 1-07-13474	BMW 750, 1998	2524 €	2882 €	2008
TMKo 25.09.2007, 1-07-11409	Opel Vectra, 1996	190 €	420 €	2011
TMKo 10.05.2012, 1-12-4584	Ford Focus, 2003	2100 €	1900 €	2012
TMKo 04.07.2012, 1-12-5505	Subaru Legacy, 2005	7900 €	5252 €	2012

Allikas: Tartu Maavalitsus

Tabelist nähtub, et välistatud pole olukorrad, mil sõiduk müüakse realselt maha alla määratud alghinna. Nii on tabelis välja toodud 2005. a sõiduauto Subaru Legacy, mille alghinnaks oli 7900 eurot ning müügihinnaks kujunes 5252 eurot. Sellise hinnakõikumise põhjus võibki peituda asjaolus, et sõiduki väärtuse tuvastamisel on lähtutud ainuüksi autoportaalil müügisolevate sarnaste sõidukite keskmisest väärtusest ega ole arvestatud konkreetse sõiduki hinna vähenemist mõjutavaid tegureid. Vastupidise näitena on tabelis ära toodud ka sõiduauto Opel Vectra väljalaskeaastaga 1996, mille alghinnaks oli 190 eurot ning

¹⁷⁴ Tartu Maavalitsuse valitsemisel oleva konfiskeeritud vara menetlemise kord. – Arvutivõrgus: <http://tartu.maa.valitsus.ee/et/riigivara-enampakkumisel-osalemine> (15.04.2013).

¹⁷⁵ Harju Maavalitsuse 29.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule.

mis müüdi lõplikult 420 eurot eest. Seega müüdi sõiduk maha ca 55% alghinnast kõrgemalt, mis on riigile loomulikult igati kasumlik tehing.

Võõrandamisele minevaid sõidukeid hoitakse politseiprefektuuride valvega parklates või maavalitsuste ruumides, mistõttu otseseid hoiustamiskulusid sõidukitel ei ole ning kaudsete kulude üle eraldi arvestust ei peeta. Nii Tartu, Harju kui ka Pärnu maavalitsuste riigivara võõrandamisega tegelevate ametnike sõnul on käesolevaks hetkeks müüdnud kõik mootorsõidukid, mis on aastatel 2007-2012 joores juhtidelt konfiskeeritud ja neile kohtuotsustega võõrandamiseks edastatud. Huvitava tähelepanekuna mainiti maavalitsuste ametnike poolt ära ka seda, et sõidukite avalikul enampakkumisel osalejate hulgas on täheldama hakatud püsikliente.¹⁷⁶

Probleemkohaks konfiskeeritud mootorsõidukite realiseerimisel on kujunenud praktikas ka juhtumid, mil konfiskeeritud sõiduk on antud vastutavale hoiule süüdistatavale endale. Sellistel puhkudel võib muutuda keeruliseks sõiduki kättesaamine süüdistatavalt pärast kohtuotsuse jõustumist. Seda põhjusel, kuna süüdistataval endal ei ole mingisugust kohustust ise sõidukit maavalitsusele viia ning kui süüdistatavaga ei ole võimalik mingil viisil kontakti saada ega kohaldada tema suhtes ka sundtoomist, siis muutubki maavalitsuste ametnikel keeruliseks konfiskeeritud sõiduki kättesaamine.¹⁷⁷ Antud probleemi aitaks leevendada see, kui reguleerida täpsemalt korda, mis sätestab konfiskeeritud vara üleandmise maavalitsustele. Samuti leiab autor, et süüdistava enda kätte sõiduki hoiule andmine on väär juba ainuüksi sel põhjusel, et isikul on võimalik kasutada sama sõidukit uute süütegude toimepanemiseks senikaua kuni kohtuotsus jõustub.

Teiseks suureks kitsaskohaks sõidukite võõrandamise juures on olukord, mil konfiskeeritud mootorsõidukit ei ole eelnevalt arestitud. Sellisel juhul puuduvad igasugused varasemad andmed sõiduki hetke seisukorra kohta ning kohtuotsuse jõustumise järgselt ei pruugi sõiduk enam tegelikkuses oma eelnevale seisukorrale vastata. Nii tõi ka Harju Maavalitsuse ametnik oma praktikast näite, kus konfiskeeritud sõiduautole järgi minnes tabas teda ootamatu üllatus – autol olid puruks pekstud kõik aknad ja küljed, mistõttu ei olnud auto enam kasutuskõlbulik ega ka taastatav oma endisel kujul. Seega ei olnud sellise sõidukiga muud teha, kui see koheselt metallikokkuostu toimetada.¹⁷⁸ Et tulevikus selliseid tekkida võivaid situatsioone vältida, tuleks siiski menetluse käigus alati fikseerida ka sõiduki seisukord.

¹⁷⁶ Harju Maavalitsuse 23.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule; Tartu Maavalitsuse 07.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule; Pärnu Maavalitsuse 25.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule.

¹⁷⁷ U. Klopets. Konfiskeerimise regulatsiooni rakendumise ülevaade. Tallinn: Justiitsministeerium 2010, lk 19.

¹⁷⁸ Harju Maavalitsuse 29.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida mootorsõiduki konfiskeerimise regulatsiooni joobes juhtimise korral kehtivas Eesti õiguses. Selgitada välja, kas joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimine on täitnud oma eesmärgipärast tulemust ning käsitleda ka selle meetme kohaldamisel tõusetuvaid kitsaskohti. Neile püstitatud eesmärkidele vastuste leidmiseks analüüsis bakalaureusetöö autor kohtupraktikat aastatel 2007-2012, kus oli taotletud joobes juhtidelt mootorsõidukite konfiskeerimist.

Riigikohtu lahendeid analüüsid jõudis töö autor esmalt seisukohale, et kehtivas õiguses mõistetakse mootorsõidukit KarS §-s 424 kirjeldatud teo toimepanemise vahendina, mis hõlbustab nimetatud süüteo toimepanemist. Sellest tulenevalt ei nõua mootorsõiduki konfiskeerimine ka täiendavat legitimatsiooni karistusseadustiku eriosas. Teiseks tuvastati, et kuigi mootorsõiduki konfiskeerimine on käsitatav materiaalses mõttes karistusena, ei ole see asjaoluks, mis ei lubaks seda mõista muu mõjutusvahendina, kuna erinevalt karistusest ei ole mõjutusvahendile omased ei häbimärgistamise taotlus ega riiklik hukkamõist. Mootorsõiduki konfiskeerimine tähendab pigem kindlustusliku iseloomuga sunnivahendit, mis peab ühest küljest seadma joobes juhtimise toimepannud isikule takistuse ning teisalt kaitsma ühiskonda seeläbi, et isikult võetakse ära sõiduk, millega ta ümbritsevat ohustab. Kuna mootorsõiduki konfiskeerimine toob kaasa alati ka isiku omandiõiguse riive, siis tekib küsimus, millisel põhiseaduslikul alusel on see lubatav. Selgus, et sellise omandiõiguse riive õigustus tuleneb PS § 32 lg 2 lausest 3, mille kohaselt on keelatud kasutada omandit üldiste huvide vastaselt. Iseenesest mõistetavalt ei saa sõiduki joobeseisundis juhtimist pidada kuidagi üldiste huvidega kooskõlas olevaks. Mootorsõiduki konfiskeerimise tagajärjeks on alati ka isiku omaniku positsioonist ilma jäämine, siis tuleb selliste õiguste piiramisel arvestada proportsionaalsuse kolmeastmelise põhimõttega – kontrollida konfiskeerimise sobivust, vajalikkust ning mõõdukust. Seega leidis töös kinnitust, et mootorsõiduki konfiskeerimine on kindlustusliku iseloomuga sunnivahend, mis on põhiseadusega kooskõlas ning mille igakordsel kohaldamisel tuleb lähtuda proportsionaalsuse printsiibist.

Töös käsitleti erinevate omandisuhete küsimust, mis sõiduki konfiskeerimisel tõusetub. Täna ses regulatsioonis on sätestatud ka kolmandale isikule kuuluva sõiduki konfiskeerimise võimalus KarS §-i 83 lg 3 alusel. Sellest sättest tulenevalt on ühisomandisse kuuluvat sõidukit võimalik konfiskeerida kahel juhul: kui tuvastatakse abikaasa poolt vähemalt kergemeelsusega süüteo kaasaaitamine või kui abikaasa annab vabatahtlikult nõusoleku sõiduki konfiskeerimiseks. Mõlema võimaluse kohaldamine on autori arvates praktikas

küsitav. Esiteks on tulenevalt joobes juhtimise koosseisuse faktilistele asjaoludele tuginedes ebatõenäoline tuvastada abikaasa poolt kuriteole kergemeelsusega kaasaaitamine ning teiseks ei anna suure tõenäosusega abikaasad ka vabatahtlikult nõusolekut sõiduki konfiskeerimiseks isegi juhul, kui neil on õigus hüvitisele KarS §-i 85 lg 2 alusel. Eeldatavasti on need väljatoodud asjaolud ka põhjuseks, miks ei ole tänases praktikas konfiskeeritud ühelgi juhul ühisomandisse kuuluvat sõidukit.

Alates 1. juulist 2009. a kehtima hakanud karistusseadustiku muudatuse kohaselt on võimalik konfiskeerida joobes juhtide varalised õigused juhul, kui süüteo vahendiks olnud sõiduk juriidiliselt süüdlasele ei kuulu. Töös analüüsitigi erinevaid võimalusi liisingulepingust tulenevate varaliste õiguste konfiskeerimiseks ning toodi välja iga võimaluse probleemkohad. Tuvastamist leidis, et tänasel juhul on Eesti karistusõiguses liisingusõiduki kasutusõiguse konfiskeerimine KarS §-i 83 lg 3¹ alusel siiski võimalik ja seda eelkõige KarS §-s 424 sätestatud teo puhul, mil kuriteo ja kohtuotsuse vaheline aeg on lühike, mis välistab võimaluse, et süüdistatavast liisinguvõtja lõpetab lihtsalt lepingu täitmise enne kui asi tegeliku liisingusõiduki kasutusõiguse ülevõtmiseni jõuab. Siiski ei ole tänases praktikas ette näidata veel mitte ühtegi vastavasisulist lahendit. Samas on Politsei- ja Piirivalveameti korrakaitsepolitseiosakonna juht T. Miilits välja öelnud, et 2013. aasta eesmärgiks on hakata rakendama ka varalise õiguse konfiskeerimist ehk joobes juhtidel on oht ilma jääda ka liisingusõidukitest.

Praktikas on põhjustanud probleeme ka mootorsõiduki omandiõiguse tuvastamine, kuna kehtiva õiguse kohaselt puudub liiklusregistri kannetel õiguslik tähendus. Need kanded on vaid informatiivseks allikaks. Seda probleemi aitaks autori arvates lahendada liiklusregistri kannete sidumine omandiõigusega.

Töö käigus analüüsitud kohtulahenditest selgus, et aastatel 2007-2012 on taotletud KarS §-i 424 alusel süüdimõistetud isikutelt 94-l juhul mootorsõiduki konfiskeerimist, milledest kohus rahuldab prokuröri taotluse 89-l juhul ning 5-l juhul sõidukid tagastati omanikele. Sõidukite konfiskeerimise märgatavat tõusu on täheldada 2012. aastast, mil konfiskeeriti juba 41 sõidukit. See on heaks indikaatoriks kogu ühiskonnale ning näitab selgelt, et riik on teinud tõsisemaid samme joobes juhtide ja liiklussurmade arvu vähenemise osas.

Kohtuotsuste analüüsi tulemusena selgus, et mootorsõiduki konfiskeerimist kohaldatakse valdavalt isikute suhtes, keda on varasemalt karistatud vähemalt kahel korral joobes juhtimise eest, mis annab ühtlasi alust arvata, et isik paneb samalaadseid õigusrikkumisi toime ka

edaspidi. Samas esines ka juhtumeid, mil süüdistatavate varasem karistatavus niivõrd suurt tähtsust ei omanud ning sõiduk konfiskeeriti ka juhtudel, mil seda õigustasid teo toimepanemise asjaolud – nt mitmeepisoodilised kuriteod. Samuti on kohtud põhjendanud paljudel juhtudel konfiskeerimise kohaldamise vajadust selle kaudu, et varasemalt kohaldatud lisakaristusena mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmine ei ole süüdistatavale mõjunud.

Konfiskeerimine peab silmas ka preventisioone – eripreventiivseks eesmärgiks on võtta ära süüdlaselt ainelised vahendid ja tegutsemisvõimalused, mis takistavad teda uute kuritegude toimepanemisel; üldpreventiivselt peab konfiskeerimine väljendama põhimõtet, et kuritegu ei tasu ennast ära. Töös analüüsiti kohtulahendeid ka nendest kahest aspektidest lähtuvalt. Analüüsi tulemusena selgus, et kõigist otsustest oli samaliigilise rikkumise pärast sõiduki konfiskeerimist toime pannud käesolevaks hetkeks 14 isikut, mis väljendab kõnekalt konfiskeerimise mõjusust süüdistavate suhtes ehk teisisõnu, konfiskeerimine on eripreventiivsest küljest oma eesmärgi igati täitnud. Üldpreventiivset toimet ei ole autori arvates antud hetkel olemasoleva kohtupraktika vähesusele võimalik veel välja tuua. Siiski võib tasapisi hakata tõdema, et inimesed on endale teadvustamas, et joobes juhtimise korral on hakatud jõudsasti kohaldama süüteo toimepanemisel kasutatud sõiduki konfiskeerimist.

Töös peatuti põgusalt ka konfiskeeritud sõidukite edasisel realiseerimisel ning toodi välja seal esinevad probleemkohad. Ära märkimist väärivad kindlasti juhtumid, mil konfiskeeritud sõiduk on antud vastutavale hoiule süüdistatavale endale, kuna sellistel puhkudel võib konfiskeeritud sõiduki kättesaamise osutada problemaatiliseks. Autori arvates aitaks antud probleemi lahendada see, kui reguleerida täpsemalt korda, mis sätestab konfiskeeritud vara üleandmise maavalitsustele.

Kokkuvõtvalt leiab autor, et joobes sõidukijuhtimise eest karistatud isikutelt süüteo toimepanemise vahendi konfiskeerimist tuleks veel aktiivsemalt hakata kohaldama, mis annaks kogu ühiskonnale selge signaali seadusandja rangest ja põhjapanevast viisist vähendada joobes juhtide arvu.

Confiscation of a power-driven vehicle in case of an act mentioned in section 424 of the Penal Code

Summary

Driving a power-driven vehicle in a state of intoxication is one of the biggest traffic problems in Estonian society, both because of its frequency and riskiness. Although the number of traffic accidents that happened because of driving in a state of intoxication, and the people that were injured or died because of that has decreased, it is still an important social issue since driving a power-driven vehicle in a state of intoxication is still one of the biggest risk factors for traffic accidents and thus still an actual problem that needs to be dealt with. To more effectively punish the intoxicated drivers in today's society, confiscating has been started to be used to guarantee traffic safety and to take away means to commit a new offence from intoxicated drivers.

The aim of this thesis is to examine how confiscating in case of driving in a state of intoxication is regulated in today's Estonian law, and to find out the shortcomings of this action. The main subjects viewed in this thesis are: in which circumstances will the vehicles be confiscated from intoxicated drivers; is confiscating a power-driven vehicle from an intoxicated driver a coercive measure in compliance with the Constitution that has to be forced in accordance with the proportionality principle every time; has the confiscating of power-driven vehicles from intoxicated drivers been serving its purpose and on which grounds is it possible to confiscate joint ownership or leased vehicles. In addition to theoretical materials, the author also analysed legal practice from 2007 to 2012 that involved pursuing confiscating power-driven vehicles from drivers in a state of intoxication.

In this thesis, the author has come to an understanding by analysing the decisions of the Supreme Court that confiscating a power-driven vehicle from a driver in a state of intoxication is a coercive measure with a consolidating nature that is in accordance with the Constitution and that has to be forced in accordance with the three-stage proportionality principle every time – checking the appropriateness, necessity and moderation of the measure. The author also established that in spite of the possibility to confiscate a joint ownership power-driven vehicle, in practice this measure is still questionable and is also probably the reason why no joint ownership vehicles have been confiscated to this day. However, confiscating a leased vehicle from an intoxicated driver is possible today because the time between the offence and the judgment is short and therefore rules out the possibility of the

lessee to end a contract before things come to passing on the right of use of the leased vehicle. Still, this possibility has not been put to use in today's judicial practice.

By analysing court judgments, it appeared that confiscating a power-driven vehicle is used to punish persons that have been previously punished for driving in a state of intoxication on least two occasions which gives reason to believe that the person will commit similar offences in the future. The courts have also justified the necessity for confiscating by saying that confiscating a power-driven vehicle as a supplementary punishment previously has not been effective.

The special precautionary aim of a confiscation is to take away from the offender the means and possibilities to commit new offences. As a general precautionary measure the confiscation has to express the principle that committing a crime does not pay off. Analyses showed that after having the vehicle confiscated, only 16 per cent of those offenders had committed a similar crime which shows that confiscating is efficient or, in other words, that confiscating has served its purpose from a special precautionary point of view. The effectiveness from a general precautionary point of view cannot be brought out because of the scarceness of judicial practice. Still, it can be said that people are starting to perceive that confiscating a power-driven vehicle as a punishment for an offence has been widely used.

In this thesis, the author has briefly addressed the further realization of the confiscated vehicles and has brought out bottlenecks concerning it. One of the concerns is apparent in cases where the confiscated vehicle has been stored by the offender because referral of the vehicle can prove to be problematic. This problem could be solved by more thoroughly regulating the procedure that constitutes referral of the confiscated assets to a county government.

The confiscating of a vehicle used in the offence from persons punished for driving in an intoxicated state should be used more actively because it would give a clear signal to the society of the lawmaker's strict and decisive way of decreasing the number of intoxicated drivers.

Kasutatud lühendid

AÕS – Asjaõigusseadus

EIK – Euroopa Inimõiguste Kohus

HMK – Harju Maakohus

KarS – Karistusseadustik

KrMS – Kriminaalmenetluse seadustik

LS – Liiklusseadus

m – määrus

o – otsus

PKS - Perekonnaseadus

PMK – Pärnu Maakohus

PPVS – Politsei ja piirivalve seadus

PS – Eesti Vabariigi põhiseadus

RKHK – Riigikohtu halduskolleegium

RKKK – Riigikohtu kriminaalkolleegium

RKPJK – Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium

RKÜK – Riigikohtu üldkogu

TlnRnK – Tallinna Ringkonnakohus

TMK – Tartu Maakohus

TrtRnK – Tartu Ringkonnakohus

VMK – Viru Maakohus

VÕS - Võlaõigusseadus

Kasutatud materjalid

Kasutatud kirjandus

1. Ahven, A., Hillep, E. (koost). Joobes sõidukijuhtimisega seonduvad riskid ja võimalikud meetmed joobes sõidukijuhtimise vähendamiseks. Uuringu aruanne. Tallinn: Justiitsministeerium 2006.
2. Alexy, R. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – *Juridica* 2001, eriväljaanne.
3. Alldridge, P. Money laundering law: forfeiture, confiscation, civil recovery, criminal laundering and taxation of the proceeds of crime. Oxford, Portland: Hart Publishing 2003.
4. Brown, E.S. The Reconceptualization of Violence in Criminal Justice Education Programs. 11 *Criminal Justice Review* 34, Sage.
5. Ernits, M. jt. Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendus. Tallinn – Tartu – Kiel: Juura 1999.
6. Gropp, W. Konfiskeerimine: mõjutusvahendist karistuseks? – *Juridica* 2008/8.
7. Kergandberg, E., Pikamäe, P. (koost). Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2012.
8. Kergandberg, E., Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura 2006.
9. Kiris, R., Parmas, A. Karistusjärgne kinnipidamine põhiseaduse vastane, mis saab edasi? - Riigikogu Toimetised 24/2011.
10. Klopets, U. Konfiskeerimise regulatsiooni rakendumise ülevaade. Tallinn: Justiitsministeerium 2010.
11. Kohtutäituri seaduse, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, riigi õigusabi seaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 972 SE I. – Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=062570006 (10.03.2013).
12. Koolmeister, I. Konfiskeerimine haldussunnivahendina. – *Juridica* 1999/4.
13. Кругликов, Л.Л. (отв. ред.). Уголовное право России. Часть общая. Учебник для вузов. Москва 2005.
14. Kruusement, A. Üldkasulik töö. Karistusseadustik ja rakenduspraktika. – *Juridica* 2003/6.
15. Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 179 SE. – Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&enr=179SE&koosseis=11 (14.03.2013).
16. Liiklusõnnetuste statistika. Maanteeamet. – Arvutivõrgus: <http://www.mnt.ee/index.php?id=12997> (22.04.2013).

17. Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 3. trükk. Tallinn: Juura 2012.
18. Marsh, J., Cochrane, J., Melville, G. Criminal Justice: An Introduction to Philosophies, Theories and Practice. London: Routledge 2004.
19. Maruste, R. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004.
20. Parmas, A. Süüteovahendi konfiskeerimise eesmärk ja õiguslik olemus ning selle põhiseaduslik õigustus. Riigikohtu üldkogu otsus asjas 3-1-1-37-07. – Juridica 2008/8.
21. Politsei muudab roolijoodikutele aresti taotlemise reegliks. – Arvutivõrgus: <http://www.liiklus.ee/ee-Liiklus-catalog-viewObject-5-6299-2-70> (03.03.2013).
22. Pärna, P. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2004.
23. Savtšenkova, K. Kriminaalmenetluse lõpetamine süü väiksuse ja avaliku huvi puudumise tõttu oportuuniteedi põhimõtte väljendusena. Magistritöö. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2007.
24. Schönke, A., Schröder, H. (Verf.). Strafgesetzbuch. Kommentar. 27. Auflage. München 2006.
25. Sootak, J. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura 2003.
26. Sootak, J. Mida teha, kui isiku ohtlikkus on süüst suurem? Saksamaa kogemus mittekaristuslike mõjutusvahendite osas. – Juridica 2006/8.
27. Sootak, J. Sanktsiooniõigus. Karistusõiguslikud sanktsioonid ja nende kohaldamine. Tallinn: Juura 2007.
28. Sootak, J. Süüteokoosseis: mõiste ja objektiivne koosseis. Tallinn: Juura 2003.
29. Sootak, J. Õigusvastatus. Süü. Loenguid karistusõiguse üldosast V. Tallinn: Juura 2003.
30. Sootak, J., Parmas, A. Mootorsõiduki konfiskeerimine karistusseadustiku §-s 424 sätestatud teo korral. – Juridica 2007/10.
31. Sootak, J., Pikamäe, P. (koost). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 3. trükk. Tallinn: Juura 2009.
32. Swedbank Liising AS liisingulepingu üldtingimused. – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/credit/leasing/cond_leasing_general_est_2012_05_01.pdf (15.03.2013).
33. Tartu Maavalitsuse valitsemisel oleva konfiskeeritud vara menetlemise kord. – Arvutivõrgus: <http://tartu.maavalitsus.ee/et/riigivara-enampakkumisel-osalemine> (15.04.2013).
34. Triipan, M. Proportsionaalsuse printsiip riigi- ja haldusõiguses. – Juridica 2001/5.

35. Varul, P. jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.

Kasutatud normatiivmaterjal

36. Alkoholiseadus. – RT I, 2002, 3, 7 ... RT I, 08.03.2012, 2.
37. Asjaõigusseadus. – RT I 1993, 39, 590 ... RT I, 23.04.2012, 2.
38. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 2.
39. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 20.12.2012, 13.
40. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seadus. – RT I 2009, 39, 261.
41. Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord. – RT I 2004, 61, 432 ... RT I, 18.05.2011, 9.
42. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 21.12.2012, 10.
43. Liiklusregistri pidamise põhimäärus. – RT I, 21.06.2011, 3.
44. Liiklusseadus. – RT I 2010, 44, 261 ... RT I, 05.12.2012, 2.
45. Liiklusseaduse ja karistusseadustiku ning nendega seonduvate seaduste muutmise seadus. – RT I 2008, 54, 304.
46. Mõõteseadus. – RT I 2004, 18, 132 ... RT I, 31.12.2010, 26.
47. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus. – RT I, 1997, 52, 834 ... RT I, 05.03.2013, 2.
48. Perekonnaseadus. – RT I 2009, 60, 395 ... RT I, 27.06.2012, 12.
49. Politsei ja piirivalve seadus. – RT I, 2009, 26, 159 ... RT I, 26.03.2013, 12.
50. Riigivaraseadus. – RT I 2009, 57, 381 ... RT I, 15.03.2013, 36.
51. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12.
52. Täitemenetluse seadustik. – RT I 2005, 27, 198 ... RT I, 31.12.2012, 14.
53. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 21.

Kasutatud kohtupraktika

Euroopa Inimõiguste Kohus

54. EIKo 09.02.1995, 17440/90, *Welch vs. Ühendkuningriik*.

Riigikohus

- 55. RKPJKo 21.12.1994, III-4/A-10/94.
- 56. RKPJKo 06.10.1997, 3-4-1-3-97.
- 57. RKPJKo 30.09.1998, 3-4-1-6-98.
- 58. RKPJKo 06.03.2002, 3-4-1-1-02.
- 59. RKPJKo 24.12.2002, 3-4-1-10-02.
- 60. RKKKo 05.03.2003, 3-1-1-26-03.
- 61. RKÜKo 17.06.2004, 3-2-1-143-03.
- 62. RKÜKo 25.10.2004, 3-4-1-10-04.
- 63. RKKKo 24.03.2005, 3-1-1-16-05.
- 64. RKÜKo 27.06.2005, 3-4-1-2-05.
- 65. RKHKO 12.12.2006, 3-3-1-65-06.
- 66. RKKKo 20.02.2007, 3-1-1-99-06.
- 67. RKKKm 21.06.2007, 3-1-1-27-07.
- 68. RKKKm 19.10.2007, 3-1-1-55-07.
- 69. RKKKo 12.11.2007, 3-1-1-71-07.
- 70. RKKKo 07.05.2008, 3-1-1-13-08.
- 71. RKÜKo 12.06.2008, 3-1-1-37-07 koos kohtunik E. Kergandbergi eriarvamusega.
- 72. RKÜKo 12.06.2008, 3-1-1-37-07 analüüs. – Arvutivõrgus: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/kohtulahendi_analyys/3180 (15.03.2013).
- 73. RKKKo 29.09.2009, 3-1-1-76-09.
- 74. RKKKo 26.11.2009, 3-1-1-98-09.
- 75. RKKKo 04.01.2010, 3-1-1-112-09.
- 76. RKKKo 13.12.2010, 3-1-1-68-10.

Ringkonnakohus

77. TrtRnKm 19.01.2012, 1-10-16603.

Maakohus

- 78. PMKo 13.12.2007, 1-07-14043.
- 79. PMKo 09.04.2008, 1-08-4833.
- 80. PMKo 01.08.2008, 1-08-9170.
- 81. PMKo 28.04.2009, 1-09-6077.
- 82. HMKo 20.12.2010, 1-10-14348.

83. PMKo 08.12.2011, 1-11-13590.

84. TMKo 02.05.2012, 1-12-4286.

85. TMKo 04.07.2012, 1-12-5505.

Välisriigi kohtupraktika

86. Soome ülemkohtu 20.06.2005 otsus nr KKO:2005:76. – Arvutivõrgus: <http://www.kko.fi/31895.htm> (28.03.2013).

Muud allikad

87. Aas, N. Riigiprokuratuuri seisukohad liisinguesemete konfiskeerimise korral. Autori valduses.

88. Aas, R. Riigiprokuratuuri 09.05.2013 vastuskiri autori teabepäringule. E-kiri autori valduses.

89. Harju Maavalitsuse 29.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule. E-kiri autori valduses.

90. Kohtute infosüsteem. – Arvutivõrgus: https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/main.html (10.04.2013).

91. Pärnu Maavalitsuse 25.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule. E-kiri autori valduses.

92. Tartu Maavalitsuse 07.03.2013 vastuskiri autori teabepäringule. E-kiri autori valduses.

Lisa 1. Kohtulahendite analüüsi lähteandmed

Kohus ja otsuse nr	Kvalifikatsioon ja menetlusliik	Varasem karistatavus	Katseaja tegu	Mõistetud põhikaristus	Juhtimisõiguse äravõtmine	Mootorsõiduki konfiskeerimine	Uued karistused KarS §-i 424 eest
1. HMKo 09.01.2007, 1-06-13273	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 20x; kriminaalkorras 3x, sh 0x joobes	–	rahaline karistus 25000 kr	3 a	+	1. 1-08-7593 2. 1-11-5193 3. 1-12-3038
2. PMKo 14.02.2007, 1-07-1298	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 4x; kriminaalkorras 1x, sh 1x joobes	–	rahaline karistus 15000 kr	6 k	+	1. 1-08-6458
3. PMKo 22.02.2007, 1-07-1301	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 15x; kriminaalkorras 5x, sh joobes 5x	–	6 k vangistust tingimisi 24 k katseajaga + käitumiskontroll	12 k	+	–
4. HMKo 21.03.2007, 1-07-1349	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	–	rahaline karistus 13440 kr	1 a 6 k	+	1. 1-09-4928 2. 1-10-650
5. HMKo 05.04.2007, 1-07-4189	KarS § 424; §329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	+	2 k vangistust, liideti varasema karistuse 4 k, liitkaristuseks 6 k vangistust	2 a	+	1. 1-13-2600
6. TMKo 12.04.2007, 1-07-4468	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 2x; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	–	5 k vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	10 k	+	–
7. HMKo 25.04.2007, 1-07-2353	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras info puudub	–	4 k vangistust tingimisi 3 a katseajaga	4 k	+	–
8. TMKo 15.05.2007, 1-07-6044	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	+	5 k vangistust, liideti varasema karistuse 2 k, liitkaristuseks 7 k vangistust, mis asendati 420t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	1 a 2 k	+	–
9. HMKo 29.05.2007, 1-07-2290	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	4 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll, mis jäi ka lõplikuks liitkaristuseks	10 k	+	–
10. TMKo 30.05.2007, 1-07-5262	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	5 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 k, liitkaristuseks 6 k vangistust, mis asendati 360t ÜKT tähtajaga 1 a + käitumiskontroll	4 k	+	–
11. VMKo 21.06.2007, 1-07-4946	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 9x, sh joobes 3x	–	1 a 5 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	1. 1-08-2811
12. TMKo 27.06.2007,	KarS § 424; § 329;	väärteokorras 2x;	+	5 k vangistust, liideti varasema	1 a	+	–

1-07-400	kokkuleppemenetlus	kriminaalkorras 4x, sh joobes vähemalt 1x		karistuse 5 k, liitkaristuseks 10 k vangistust, mis asendati 600t ÜKT tähtajaga 1 a ja 6 k + käitumiskontroll			
13. VMKo 13.07.2007, 1-07-5938	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	6 k vangistust tingimisi 3 a 6 k katseajaga	1 a	+	1. 1-12-12200
14. HMKo 03.08.2007, 1-07-9762	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 0x	-	2 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	6 k	+	1. 1-07-10158
15. HMKo 17.08.2007, 1-07-6458	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras 6x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	-	4 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	2 a	+	-
16. HMKo 13.09.2007, 1-07-7880	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	rahaline karistus 11900 kr	6 k	-	-
17. TMKo 18.09.2007, 1-07-11553	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 3x; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	+	8 k vangistust, liideti varasema karistuse 6 k, liitkaristuseks 1 a 2 k vangistust	3 a	+	-
18. PMKo 25.09.2007, 1-07-11835	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	-	rahaline karistus 8200 kr	3 k	+	-
19. TMKo 25.09.2007, 1-07-11409	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 1x; kriminaalkorras 0x	-	5 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	13 k	+	-
20. PMKo 03.10.2007, 1-07-12320	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	2 k vangistust, liideti varasema karistuse 3 k, liitkaristuseks 5 k vangistust, mis asendati 296t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	3 k	+	-
21. PMKo 25.10.2007, 1-07-13305	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	rahaline karistus 10000 kr	-	+	1. 1-10-3186 2. 1-12-8932
22. TMKo 07.11.2007, 1-07-11789	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 5x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 0x	-	1 a 2 k vangistust, millest kohesele ärakandmisele 4 k ning ülejäänud 10 k vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	2 a	+	-
23. TMKo 12.11.2007, 1-07-7075	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	6 k vangistust, liideti varasema karistuse 6 k, liitkaristuseks 1 a vangistust, mis asendati 720t ÜKT tähtajaga 1 a 8 k + käitumiskontroll	1 a 6 k	+	1. 1-08-12959
24. HMKo 21.11.2007, 1-07-11938	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras 2x; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	4 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll, täitmisele pöörati ka varasem karistus 12000 kr	6 k	+	-
25. TMKo 29.11.2007, 1-07-13474	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras	-	5 k vangistust tingimisi 1 a 6 k katseajaga + käitumiskontroll	6 k	+	-

		1x, sh joobes 1x					
26. HMKo 11.12.2007, 1-07-15508	KarS § 424; § 329; lühimenetluses	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	4 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 k 28 p, liitkaristuseks 5 k 28 p vangistust	3 a	+	-
27. PMKo 13.12.2007, 1-07-14043	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras 4x; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	4 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	4 k	-	-
28. PMKo 08.01.2008, 1-07-14830	KarS § 424; § 329; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 4x, sh joobes info puudub	-	4 k vangistust, mis asendati 240t ÜKT tähtajaga 1 a 6 k + käitumiskontroll	2 a	+	-
29. TMKo 09.01.2008, 1-07-15156	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 1x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	4 k vangistust, liideti varasema karistuse 2 k, liitkaristuseks 6 k vangistust, mis asendati 360t ÜKT tähtajaga 1 a 6 k + käitumiskontroll	1 a	+	1. 1-08-7925
30. TMKo 13.03.2008, 1-07-12872	KarS § 424; § 329; üldmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 6x, sh joobes 4x	-	1 a 10 k vangistust, mis asendati 1330t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	3 a	+	-
31. PMKo 28.03.2008, 1-08-3916	KarS § 424; § 329; lühimenetlus	väärteokorras korduvalt; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	+	8 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 a, liitkaristuseks 1 a 8 k vangistust	3 a	-	-
32. PMKo 09.04.2008, 1-08-4833	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes vähemalt 1x	-	10 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	6 k	-	1. 1-08-9170
33. HMKo 20.06.2008, 1-08-8349	KarS § 424; § 329; kiirmenetlus	väärteokorras 3x; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	6 k vangistust, millest kohesele ärakandmisele 1 k ning ülejäänud 5 k tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	6 k	+	1. 1-09-18936
34. PMKo 01.08.2008, 1-08-9170	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes vähemalt 1x	+	rahaline karistus 15300 kr, varasem karistus 10 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga jäeti täitmisele pööramata	2 a	+	-
35. HMKo 10.09.2008, 1-08-2724	KarS § 424; § 329; lühimenetlus	väärteokorras 9x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	rahaline karistus 15000 kr	3 a	+	-
36. HMKo 14.10.2008, 1-08-13445	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	-	8 k vangistust, millest kohesele ärakandmisele 2 k ning ülejäänud 6 k vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	1. 1-10-7870
37. PMKo 16.10.2008, 1-08-12019	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 5x; kriminaalkorras 5x, sh joobes 4x	-	1 a vangistust tingimisi 24 k katseajaga + käitumiskontroll	12 k	+	-
38. TlnRnKo 05.12.2008,	KarS § 424; § 329;	väärteokorras info	-	8 k vangistust	3 a	+	-

1-08-3862 (HMKo 24.09.2008, 1-08-3862)	lühimenetlus	puudub; kriminaalkorras 10x, sh joobes 4x						
39. PMKo 26.02.2009, 1-09-2746	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes vähemalt 1x	-	2 a vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	2 a	+	-	
40. VMKo 07.04.2009, 1-08-5880	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	4 k vangistust tingimisi 3 a katseajaga	4 k	+	-	
41. VMKo 07.04.2009, 1-08-5874	KarS § 424; § 329; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	rahaline karistus 15436 kr	-	+	-	
42. PMKo 28.04.2009, 1-09-6077	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 3x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	1 a vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	2 a 6 k	-	-	
43. PMKo 03.11.2009, 1-09-11656	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 17x; kriminaalkorras 6x, sh joobes 2x	+	2 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 a 9 k 24 p, liitkaristuseks 1 a 11 k 24 p vangistust, mis asendati 1434t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	-	+	-	
44. PMKo 19.08.2011, 1-11-9168	KarS § 424; § 329; kiirmenetlus	väärteokorras 8x; kriminaalkorras 5x, sh joobes 2x	+	7 k vangistust, liideti varasema karistuse 3 k 25 p, liitkaristuseks 10 k 25 p vangistust	-	+	-	
45. PMKo 29.08.2011, 1-11-9445	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes vähemalt 1x	+	10 k vangistust, liideti varasema karistuse 5 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 3 k 28 p vangistust, mis asendati 956 ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	-	+	-	
46. HMKo 08.11.2011, 1-11-12235	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 4x, sh joobes 4x	-	4 k vangistust	-	+	-	
47. TlnRnKo 11.11.2011, 1-11-6675 (PMKo 15.09.2011, 1-11-6675)	KarS § 424; § 329; lühimenetlus	väärteokorras 2x; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	+	8 k vangistust, liideti varasema karistuse 5k, liitkaristuseks 1 a 1 k vangistust	2 a	+	-	
48. PMKo 30.11.2011, 1-11-10798	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 10x; kriminaalkorras 8x, sh joobes 2x	-	1 a 9 k vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	2 a	+		1. 1-12-988
49. TrtRnKm 19.01.2012, 1-10-16603 (VMKo 07.12.2011, 1-10-16603)	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras korduvalt; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	+	3 k vangistust, liideti varasema karistuse 8 k, liitkaristuseks 11 k vangistust	3 a	+	-	
50. PMKo 08.12.2011,	KarS § 424;	väärteokorras 6x;	-	6 k vangistust tingimisi 2 a katseajaga	1 a	+	-	

1-11-13590	kiirmenetlus	kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x		+ käitumiskontroll			
51. VMKo 20.12.2011, 1-11-13072	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 5x, sh joobes 5x	-	9 k vangistust, millest kohesele ärakandmisele 3 k ning ülejäänud 6k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	-
52. VMKo 21.12.2011, 1-11-14069	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras korduvalt; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	8 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 k 2 p, liitkaristuseks 9 k 2 p vangistust	-	+	-
53. PMKo 21.12.2011, 1-11-13037	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras korduvalt; kriminaalkorras 4x, sh joobes 3x	-	1 a vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	-	+	-
54. PMKo 23.01.2012, 1-11-12601	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	4 k vangistust, liideti varasema karistuse 2 k 28 p, liitkaristuseks 6 k 28 p vangistust, mis asendati 412t ÜKT tähtajaga 12 k + käitumiskontroll	4 k	+	-
55. PMKo 01.03.2012, 1-12-2003	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras 12x; kriminaalkorras 5x, sh joobes 2x	-	2 a vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	2 a	+	-
56. PMKo 09.03.2012, 1-12-814	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 4x; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	6 k vangistust, liideti varasema karistuse 5k 28 p, liitkaristuseks 11 k 28 p, mis asendati 712t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	-	+	-
57. PMKo 16.04.2012, 1-12-3600	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras 9x; kriminaalkorras 3x, sh joobes 2x	-	6 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	4 k	+	-
58. PMKo 30.04.2012, 1-12-4205	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	1 a vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	-
59. TMKo 02.05.2012, 1-12-4286	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	3 k vangistust, liideti varasema karistuse 2 k 28 p, liitkaristuseks 5 k 28 p vangistust, mis asendati 352t ÜKT tähtajaga 1a 6k + käitumiskontroll	-	+	-
60. TMKo 10.05.2012, 1-12-4584	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	10 kuud vangistust	-	+	-
61. TMKo 10.05.2012, 1-12-4555	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	2 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 k, liitkaristuseks 3 k vangistust, mis asendati 180t ÜKT tähtajaga 1 a + käitumiskontroll	-	+	-
62. PMKo 29.05.2012, 1-12-5336	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes	+	3 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 k 7 p, liitkaristuseks 4 k 7 p vangistust	1 a	+	-

		vähemalt 1x					
63. PMKo 11.06.2012, 1-12-5759	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	+	1 a vangistust, liideti varasema karistuse 5 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 5 k 28 p vangistust, mis asendati 1082t ÜKT tähtajaga 1 a 6 k + käitumiskontroll	1 a	+	-
64. PMKo 20.06.2012, 1-12-6140	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub, kriminaalkorras info puudub	-	1 a vangistust tingimisi 2 a katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	-
65. PMKo 22.06.2012, 1-12-6222	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	1 a 6 k vangistust tingimisi 2 a 6 k katseajaga + käitumiskontroll	8 k	+	-
66. TMKo 04.07.2012, 1-12-5505	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 6x; kriminaalkorras 4x, sh joobes 4x	+	9 k vangistust, liideti varasema karistuse 11 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 8 k 28 p vangistust, mis asendati 900t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	2 a	+	-
67. PMKo 16.07.2012, 1-12-6918	KarS § 424; § 329; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 3x, sh joobes 2x	-	5 k vangistust, mis asendati 296t ÜKT tähtajaga 10 k + käitumiskontroll	-	+	-
68. TMKo 03.08.2012, 1-12-5006	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	9 k vangistust, liideti varasema karistuse 6 k 27 p, liitkaristuseks 1 a 3 k 27 p vangistust, mis asendati 958t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	1 a	+	-
69. PMKo 07.08.2012, 1-12-7510	KarS § 424; § 329; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 1x	+	3 k vangistust, liideti varasema karistuse 28 p, liitkaristuseks 3 k 28 p vangistust	-	+	-
70. PMKo 22.08.2012, 1-12-7950	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	7 k vangistust, liideti varasema karistuse 5 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 28 p vangistust, mis asendati 782t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	-	+	-
71. HMKo 03.09.2012, 1-12-8314	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	2 k vangistust tingimisi 18 kuulise katseajaga + käitumiskontroll	5 k	+	-
72. VMKo 18.09.2012, 1-12-6226	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 9x, sh joobes 5x	-	1 a 6 k vangistust	3 a	+	-
73. TMKo 19.09.2012, 1-12-8874	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 5x, sh joobes 4x	+	10 k vangistust, liideti varasema karistuse 6 k, liitkaristuseks 1 a 6 k vangistust	-	+	-
74. TMKo 24.09.2012, 1-12-9038	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	-	1 a vangistust tingimisi 2 a 6 k katseajaga + käitumiskontroll	1 a	+	-
75. HMKo 02.10.2012,	KarS § 424;	väärteokorras karistatud;	-	4 k vangistust, mis asendati 236t ÜKT	-	+	-

1-12-9367	kokkuleppemenetlus	kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x		tähtajaga 24 k + käitumiskontroll			
76. PMKo 02.10.2012, 1-12-7684	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	8 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	-	+	-
77. TMKo 03.10.2012, 1-12-9430	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	-	8 k vangistust, millest kohesele ärakandmisele 2 k ning ülejäänud 6 k vangistust tingimisi 1 a 10 k katseajaga + käitumiskontroll	-	+	-
78. PMKo 03.10.2012, 1-12-7188	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	-	4 k vangistust tingimisi 18 k katseajaga + käitumiskontroll	4 k	+	-
79. TMKo 09.10.2012, 1-12-9626	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistamata; kriminaalkorras 4x, sh joobes 4x	+	8 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 a 2 k 27 p, liitkaristuseks 1 a 10 k 27 p vangistust	-	+	-
80. TMKo 16.10.2012, 1-12-8882	KarS § 424 lühimenetlus	väärteokorras karistamata; kriminaalkorras 6x, sh joobes 5x	-	6 k vangistust	1 a 6 k	+	-
81. PMKo 18.10.2012, 1-12-10006	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 3x, sh joobes 3x	-	1 a vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	3 a	+	-
82. PMKo 19.10.2012, 1-12-9613	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras karistatud, sh joobes 1x	+	4 k vangistust, liideti varasema karistuse 4 k, liitkaristuseks 8 k vangistust, mis asendati 476t ÜKT tähtajaga 1 a 6 k + käitumiskontroll	-	+	-
83. HMKo 06.11.2012, 1-12-10647	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 2x, sh joobes 2x	+	7 k vangistust, liideti varasema karistuse 3 k 27 p, liitkaristuseks 10 k 27 p vangistust, mis asendati 650t ÜKT tähtajaga 24 k + käitumiskontroll	5 k	+	-
84. HMKo 12.11.2012, 1-12-10840	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 4x, sh joobes 3x	+	1 a vangistust, liideti varasema karistuse 5 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 5 k 28 p vangistust, mis asendati 1070t ÜKT tähtajaga 24 k + käitumiskontroll	7 k	+	-
85. PMKo 13.11.2012, 1-12-10889	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras info puudub	-	6 k vangistust tingimisi 2 a 6 k katseajaga + käitumiskontroll	-	+	-
86. VMKo 15.11.2012, 1-12-10284	KarS § 424; üldmenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 7x, sh joobes 3x	-	1 a vangistust, millest kohesele ärakandmisele 2 k ning ülejäänud 10 k vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	3 a	+	-
87. VMKo 22.11.2012,	KarS § 424; § 329;	väärteokorras info	+	1 a vangistust, liideti varasema	3 a	+	-

1-12-6577	üldmenetlus	puudub; kriminaalkorras 6x, sh joobes 4x		karistuse 6 k, liitkaristuseks 1 a 6 k vangistust, millest kohelele ärakandmisele 7 k ning ülejäänud 11 k tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll			
88. TMKo 22.11.2012, 1-12-11230	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras info puudub; kriminaalkorras 6x, sh joobes 4x	-	2 a vangistust tingimisi 3 a katseajaga + käitumiskontroll	3 a	+	-
89. TMKo 26.11.2012, 1-12-11299	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras 3x, sh joobes 2x	+	rahaline karistus 1719 eurot	10 k	+	-
90. VMKo 27.11.2012, 1-12-11350	KarS § 424; kiirmenetlus	väärteokorras karistatud korduvalt; kriminaalkorras 6x, sh joobes 5x	+	6 k vangistust, liideti varasema karistuse 1 a, liitkaristuseks 1 a 6 k vangistust, mis asendati 1090t ÜKT tähtajaga 1 a 8 k + käitumiskontroll	-	+	-
91. HMKo 30.11.2012, 1-12-11596	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistamata; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1x	+	5 k vangistust, liideti varasema karistuse 3 k 27 p, liitkaristuseks 8 k 27 p vangistust, mis asendati 530t ÜKT tähtajaga 18 k + käitumiskontroll	5 k	+	-
92. PMKo 04.12.2012, 1-12-10672	KarS § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras 2x; kriminaalkorras 1x, sh joobes 1 x	+	4 k vangistust, liideti varasema karistuse 6 k, liitkaristuseks 10 k vangistust, mis asendati 596t ÜKT tähtajaga 1 a 6 k + käitumiskontroll	-	+	-
93. PMKo 06.12.2012, 1-12-10125	KarS § 184 lg 1; § 424; kokkuleppemenetlus	väärteokorras karistatud; kriminaalkorras karistatud, sh joobes vähemalt 2x	-	1 a 4 k vangistust, liideti varasema karistuse 5 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 9 k 28 p vangistust	-	+	-
94. PMKo 18.12.2012, 1-12-6447	KarS § 424; lühimenetlus	väärteokorras 1x; kriminaalkorras 5x, sh joobes 4x	+	9 k vangistust, liideti varasema karistuse 7 k 28 p, liitkaristuseks 1 a 4 k 28 p vangistust, mis asendati 832t ÜKT tähtajaga 2 a + käitumiskontroll	2 a	+	-

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ede Lemmats

(sünnikuupäev: 27.09.1983)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Mootorsõiduki konfiskeerimine karistusseadustiku §-s 424 sätestatud teo korral“,

mille juhendaja on prof. Eerik Kergandberg,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 13.05.2013